

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการศึกษา คือ

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา
- ๒.๔ หลักการบริหารนิยธรรม
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจากการประมวลเนื้อหา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา ผู้วิจัยได้พบได้เนื้อหาจากนักวิชาการมานำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวกับความหมายและสาระสำคัญอื่น ๆ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

ปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับระบบ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” มากขึ้น ซึ่งเป็นระบบที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการเสนอปัญหาและการตัดสินใจในกิจกรรมการพัฒนาของทางราชการที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นมีนักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ดังนี้

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมว่าหมายถึงกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่น้อยที่สุดคือการได้รับทราบข้อมูลข่าวสารว่ารัฐทำอะไร หลังจากได้ตัดสินใจเรียบร้อยแล้วแจ้งให้ประชาชนทราบถัดขึ้นมาก็คือการที่รัฐรับฟังความคิดเห็นของ

ประชาชนหลังจากให้ข้อมูลไปแล้วก่อนตัดสินใจหรือที่รู้จักกันว่าเป็นการประชาพิจารณาสูงขึ้นมากคือประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องหรือในโครงการนั้นๆเพื่อให้เกิดข้อยุติโดยฉันทามติและสูงที่สุดคือการที่สามารถลงมติแต่ละคนทีละคนว่า “เอาหรือไม่เอา” ในกระบวนการประชามติร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนซึ่งการร่วมมือนี้ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันในการคิด การตัดสินใจและกำหนดเป้าหมายรับผิดชอบต่อผลการดำเนินการต่างๆและมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น^๑ สอดคล้องกับความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการดำเนินการเรื่องต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อันเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน^๒ เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าความร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ
๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการพัฒนา
๓. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแผนและโครงการ
๔. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนา

ทั้งนี้ยังมีการกล่าวว่าการมีส่วนร่วมหมายถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือนโยบายสาธารณะหรือการเลือกผู้นำของรัฐบาลทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจมีความหมายสำคัญแตกต่างกันไป^๓ นอกจากนี้แล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนคือการกระจายอำนาจในการปกครองซึ่งสามารถส่งผ่านอำนาจบางอย่างทางการเมืองมายังหน่วยงานเล็กๆ ทางการเมืองที่เป็นระดับรากหญ้าทำให้สามารถใช้ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น^๔ ซึ่งได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการกิจหรือโครงการที่ส่วนราชการซึ่งมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยปกติของประชาชนในชุมชนนั้นการทำความเข้าใจถึงผลกระทบและแนวทางแก้ไขปัญหที่ส่วนราชการจะดำเนินการและการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐ และภาคประชาชนโดยให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและรัฐต้องรับฟังและแก้ไขปัญหานั้นประชาชนเกิดความพึงพอใจและมีส่วนร่วมในการผลักดันในการกิจ

^๑ สถาบันพระปกเกล้า, **การปกครองท้องถิ่นไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ก.

^๒ จักรพงษ์ สงวนชม, “ภูมิปัญญาและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรดินกรณีศึกษาหมู่บ้านกะเลาตำบลหมื่นศรีอำเภอสทิงพระ จังหวัดสุรินทร์, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๘.

^๓ ปิยรัตน์ สุขบรรณ, “การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลยายแยมพัฒนา อำเภอนครหลวง จังหวัดบุรีรัมย์”, **ภาคินพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๒), หน้า ๖๑.

^๔ ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตต์, **รัฐศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธา, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๙.

หรือโครงการนั้นเกิดผลสำเร็จเพราะเห็นว่าจะเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน^๕ และการมีส่วนร่วมเป็นการเกี่ยวข้องของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร โดยใคร การเกี่ยวข้องนี้เป็นการนำโครงการไปปฏิบัติ แบ่งปันประโยชน์ ติดตามและประเมินผลโครงการ^๖ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย ๔ มิติ คือ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรหรือไม่ควร มิติที่สอง การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา โดยลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม การมีส่วนร่วมในการแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน และมิติที่สี่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการดำเนินงาน^๗ และยังสอดคล้องกับความหมายที่ว่า วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพแบบเผชิญหน้าหรือหันหน้าเข้าหากัน และความสัมพันธภาพนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจที่ดีขึ้นนั้น คือการนำความรู้ความสามารถของหลายๆ คนมาผสมผสานกัน และได้การตัดสินใจที่ได้ดีกว่าการตัดสินใจที่พวกเขาแต่ละคนได้คิดไว้แล้ว การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การปรับปรุงของบุคคลแต่ละคน เพื่อตำแหน่งความรับผิดชอบที่สูงขึ้น^๘

ดังนั้นจากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึงการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังหน่วยงานย่อยระดับรากหญ้าโดยสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่ร่วมตัดสินใจรับรู้ข่าวสารแสดงความคิดเห็นและร่วมมือดำเนินกิจการต่างๆ ของชุมชนโดยเท่าเทียมกันเพื่อให้ท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์สูงสุด สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดหลักที่นักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สถาบันพระปกเกล้า, (๒๕๔๘, หน้า ก)	๑. กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับน้อยไปหามาก ๒. ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกันทั้งในด้านความคิดและการตัดสินใจ
จักรพงษ์ สงวนชม, (๒๕๔๙, หน้า ๔๘)	๑. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการดำเนินงาน ๒. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

^๕ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๕.

^๖ Cohen and Uphoff, cited in Narayanasamy,N., *Participatory rural appraisal : Principles, methods and application*, (California : Sage Publications, ๒๐๐๙), p. ๒.

^๗ Alastair, *Kinds of Literature : An Introduction to the Theory of Genres and Modes*, (Cambridge : Mass, ๑๙๘๒), p. ๒.

^๘ C. Northcote Parkinson, *Effect of definition on incidence of post infarction pericarditis*, (PB Oliva, SC Hamill, JV Talano, : Circulation, 1984), p. 3.

ปิยรัตน์ สุขบรรณ, (๒๕๕๒, หน้า ๖๑)	มีจุดมุ่งหมายในการเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ
ณัชชา ภัทร อุ่นตรงจิตต์, (๒๕๕๕, หน้า ๑๐๙)	การมีส่วนร่วมในการกระจายอำนาจทางการเมือง
กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, (๒๕๕๐, หน้า ๕)	การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรง
โคเฮ็น และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff), (2009, p. 2)	๑. กระบวนการตัดสินใจของประชาชน ๒. เป็นการนำโครงการไปปฏิบัติ แบ่งปันผลประโยชน์ ติดตามและประเมินผลโครงการ
อลาสเทียร์ (Alastair) (1982, p. 2)	๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรหรือไม่ควร ๒. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา โดยลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ ๓. การมีส่วนร่วมในการแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน ๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการดำเนินงาน
ซี. นอร์ทคอต พากินสัน (C. Northcote Parkinson), (1984, p. 3)	๑. วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ๒. เป็นสัมพันธภาพแบบเผชิญหน้า ๓. นำไปสู่การปรับปรุงของแต่ละบุคคล เพื่อดำเนินงานหน้าที่ที่สูงขึ้น

๒.๑.๒ ลักษณะการมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมต่างๆ มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้ การจำแนกการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ลักษณะที่สำคัญคือ

๑. การมีส่วนร่วมในลักษณะของการให้ความร่วมมือหรือการสนับสนุนขอความร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่างๆ โดยการกระจายอำนาจเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างใกล้ชิดและมีคุณค่าและคุณประโยชน์คือ^๙

^๙ เสน่ห์ จัยโต, การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่, (นนทบุรี : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๘), หน้า ๖๗.

๑.๑ ในด้านรูปธรรมหมายถึงการมีส่วนร่วมในความสำเร็จในด้านการพัฒนา
ด้านวัตถุดิบได้แก่ถนนหนทางคูคลองเขื่อนเก็บน้ำ

๑.๒ ในด้านนามธรรมหมายถึงความสำเร็จในการพัฒนาจิตใจโดยทำให้ประชาชนเกิด
ความรักใคร่สมัครสมานสามัคคีรู้จักทำงานร่วมกันเป็นทีมและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
และสร้างจิตสำนึกว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นและก่อให้เกิดความ
ผูกพันรักใคร่หวงแหนท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

๒. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกิจกรรมทางการเมืองซึ่งมี ๕ รูปแบบคือ

๒.๑ การเลือกตั้ง (Election)

๒.๒ การมีกิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมือง (Party Activity)

๒.๓ การเสนอความคิดเห็นของประชาชน (Public Opinion)

๒.๔ การจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group)

๒.๕ การแสดงออกของประชาชน (Direct Action)

สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมนั้นมีลักษณะเป็นการค้นหาสาเหตุของปัญหาเพื่อหาทางแก้ไข
ปัญหาหลักของการร่วมตัดสินใจเลือกวิธีการวางแผนการแก้ไขปัญหาหลักของการร่วมลงทุน
ร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆลักษณะการติดตามและประเมินผลงานรวมถึงการมีส่วนร่วมโดยตรง
เช่นการเสนอแนะการให้ข้อคิดและการมีส่วนร่วมโดยอ้อมเช่นการบริจาคทรัพย์สินวัสดุอุปกรณ์
แรงงานเข้าช่วยสมทบไม่ร่วมประชุมแต่ยินดีให้ความร่วมมือมีส่วนร่วมในลักษณะของการให้ความ
ร่วมมือทั้งทางด้านรูปธรรมและด้านนามธรรมมีส่วนร่วมในลักษณะกิจกรรมทาง สามารถสรุปได้ตาม
ตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดหลักที่นักวิชาการได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
เสน่ห์ จัยโต, (๒๕๔๘, หน้า ๖๗)	๑. การมีส่วนร่วมในลักษณะของการให้ความร่วมมือหรือการ สนับสนุน ๒. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกิจกรรมทางการเมือง

๒.๑.๓ ประเภทของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับกิจกรรมของการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นๆ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมไว้ต่างกัันดังนี้ การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปมี ๒ ประเภทได้แก่^{๑๐}

๑. การมีส่วนร่วมโดยตรงเช่นการเสนอแนะการให้ข้อคิดร่วมในการตัดสินใจการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ และ

๒. การเข้าร่วมโดยอ้อมเช่นการบริจาคเงินทรัพย์สินวัสดุอุปกรณ์แรงงานเข้าร่วมสมทบไม่ร่วมประชุมแต่ยินดีให้ความร่วมมือ

นอกจากนี้แล้วการแบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้^{๑๑}

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้นประการแรกที่สุดที่ต้องคือการกำหนดตามความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นการตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์โดยวิธีใดเช่นการช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงานและประสานงาน เป็นต้น

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้นนอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วยผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลประโยชน์ที่เกิดในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

๔. การมีส่วนร่วมการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆได้

จากการสรุปประเภทการมีส่วนร่วมนั้นจำแนกได้ ๒ ประเภทคือการมีส่วนร่วมโดยตรง ซึ่งเป็นการเข้าร่วมตัดสินใจเสนอแนะให้ข้อคิดและการมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นการให้การสนับสนุนส่งเสริมให้บรรลุ

^{๑๐} เมตต์ เมตต์การุณจิต, การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘.

^{๑๑} ประดิษฐ์ สีดาพล, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโคกสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๒), หน้า ค.

เป้าหมายเช่นการบริจาคเงินทรัพย์สินวัสดุอุปกรณ์แรงงานเข้าช่วยสมทบไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีให้ความร่วมมือโดยลักษณะการมีส่วนร่วมนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการศึกษาที่ประชาชนได้เข้าไปร่วมในการใช้อำนาจและมีบทบาทในการควบคุมมากน้อยเพียงใด สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 2.3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.3 แนวคิดหลักที่นักวิชาการได้แยกประเภทของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
เมตต์เมตต์ การ์ณิจิต (๒๕๔๗, หน้า ๑๘)	๑. การมีส่วนร่วมโดยตรง ๒. การเข้าร่วมโดยอ้อม
ประติษฐ์ สีดาพล (๒๕๕๒, หน้า ค)	๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

๒.๑.๔ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ประโยชน์ในการพัฒนาด้านต่างๆนั้นจะเกิดความสมบูรณ์ได้ก็ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นเพื่อที่การพัฒนาจะเกิดผลตรงตามความต้องการของชุมชนได้มีนักวิชาการกล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้ ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้^{๑๒}

๑. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
๒. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
๓. การสร้างฉันทามติลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรม
๔. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติสร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
๕. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
๖. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

^{๑๒} สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, คู่มือการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

๗. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชนถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชนเพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

๘. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้นเป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

นอกจากนี้แล้วประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนยังสรุปได้ว่า ^{๑๓}

๑. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ในการตัดสินใจให้รอบคอบขึ้น

๒. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ

๓. การสร้างฉันทามติลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

๔. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติสร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๕. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

๖. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความห่วงกังวลของประชาชน

สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมนั้นช่วยให้ประชาชนได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า และความขัดแย้งทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชนมากขึ้นเนื่องจากประชาชนเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับอันเป็นการส่งเสริมการแสดงออกทางประชาธิปไตยอีกทางหนึ่ง สามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดหลักที่นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (๒๕๔๘, หน้า ๙)	๑. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ
	๒. การลดค่าใช้จ่าย
	๓ การสร้างฉันทามติ
	๔. ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ
	๕. ลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้ง

^{๑๓} พัทธี สิริโรส และคณะ, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

	๖. เจ้าหน้าที่รัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชน ๗. เป็นการให้การศึกษาแก่ชุมชน ๘. ประชาชนมีความสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น
พัชรี สีโรรส และคณะ, (๒๕๔๙, หน้า ๙)	๑. เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ ๒. การลดค่าใช้จ่าย ๓. การสร้างฉันทามติ ๔. ย่อยต่อการนำไปปฏิบัติ ๕. ลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้ง ๖. เจ้าหน้าที่รัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองตามหลักการกระจายอำนาจเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดระบบการปกครองของชุมชนที่มีอาณาเขตแน่นอนเป็นชุมชนที่มีสิทธิตามกฎหมายและการจัดองค์กรที่จำเป็นเพื่อออกข้อบัญญัติในการจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมท้องถิ่นของตนได้โดยอิสระ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ ได้สาระสำคัญดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

มีนักวิชาการกล่าวถึงความหมายไว้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึงการปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยงานการปกครองท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกับการบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์กร โดยมีตัวแบบซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วนทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องกำกับดูแลด้วยวิธีต่างๆ ตามความเหมาะสม ดังรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้ การปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการปกครองและการบริหารงานในท้องถิ่นโดยประชาชนเอง (Local Self Government)^{๑๔} ซึ่งจากระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐและโดยนัยนี้จะมีองค์กรทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ องค์กรนี้ถูกจัดตั้งและควบคุมโดยรัฐบาลแต่

^{๑๔} สมคิด เลิศไพฑูรย์, กฎหมายการปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : เอ็กซเปอร์เน็ท, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒๑.

ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้^{๑๕} เช่นเดียวกับวิธีการซึ่งหน่วยการปกครองในท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งผู้ทำหน้าที่ปกครองโดยอิสระและได้รับอำนาจโดยอิสระ โดยความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนกลางแต่การปกครองท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้บังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศมิใช่ได้กลายเป็นรัฐอธิปไตยไป^{๑๖} ซึ่งสอดคล้องกับการปกครองของชุมชนหนึ่งๆ ซึ่งมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนที่อยู่ภายในชุมชนขอบเขตอำนาจที่ได้รับจากรัฐบาลกลาง หรือส่วนกลาง โดยจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคล มีสิทธิตามกฎหมายในการตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ตลอดจนมีงบประมาณที่มาจากการจัดเก็บภาษีและรายได้ในรูปต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นเพื่อใช้ในการดำเนินงานสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน มีเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง^{๑๗} นอกจากนี้แล้วการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (Local Government) หมายถึง การบริหารราชการที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลในท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่น หรือหน่วยการบริหารท้องถิ่น (Local Government) รูปแบบต่างๆ ซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เป็นต้นว่า เทศบาล สุขาภิบาล หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่น เช่น เคาน์ตี (Counties) และดิสทริคต์ (Distriets) ของอังกฤษ คอมมูน (Communes) ของฝรั่งเศส เทศบาล (Municipalities) ๓ ระดับ (ซี, โซว, ซอน) ของญี่ปุ่น และองค์การบริหารส่วนจังหวัดไทย เป็นต้น^{๑๘}

จากความหมายการปกครองท้องถิ่นที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐได้กระจายอำนาจการบริหารกิจการภายในท้องถิ่นให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลและดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นเอง โดยให้ประชาชนในพื้นที่ได้เลือกผู้นำในพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นการสนับสนุนให้บุคคลผู้อยู่ในท้องถิ่นรู้จักปัญหาได้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ตรงจุดสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕ ดังต่อไปนี้

^{๑๕} นัยนา ปานศาสตรา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒), หน้า ๖๓.

^{๑๖} ลิขิต อีร์เวคิน, **วิวัฒนาการเมืองการปกครองไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๖.

^{๑๗} บุญอริ ยีหมะ, **การปกครองท้องถิ่นไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔.

^{๑๘} เอกวิทย์ มณีธรรม, **ระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชนของไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : เอ็ม.ที.เพรส, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๓.

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดหลักที่นักวิชาการได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สมคิด เลิศไพฑูรย์ , (๒๕๕๐, หน้า ๑๒๑)	1. การปกครองที่รัฐได้กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นในการบริหารกิจการต่างๆ 2. การดำเนินการพัฒนาโดยท้องถิ่นเอง 3. รัฐบาลให้การกำกับดูแล
นัยนา ปานสาสตรา, (๒๕๕๒, หน้า ๖๓)	1. เมืองคึกการในการทำหน้าที่ปกครอง 2. ปกครองโดยคนในท้องถิ่น 3. ถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่ยังคงอำนาจในการกำหนดนโยบาย
ลิขิต ธีรเวคิน, (๒๕๔๘, หน้า ๓๖)	1. มีการเลือกตั้งโดยอิสระ 2. ไม่ใช่รัฐอธิปไตย
บุญอริ ยีหมะ, (๒๕๕๐, หน้า ๑๔)	1. มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติงาน 2. เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น 3. บริหารจัดการด้านต่างๆ ด้วยตนเอง
เอกวิทย์ มณีธรรม, (๒๕๕๔, หน้า ๑๒๓)	การปกครองที่อยู่ในอำนาจความรับผิดชอบของท้องถิ่น

๒.๒.๒ วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ในการปกครองโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ มีนักวิชาการได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ดังนี้ การจำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้^{๑๙}

๑. เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนว่าในการบริหารประเทศจะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลักหากเงินงบประมาณจำกัดภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่างๆอาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นหน่วยการปกครองนั้นๆก็สามารถมีรายได้มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมากการแบ่งเบานี้เป็นการแบ่งเบาทั้งในด้านการเงินตัวบุคคลตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

^{๑๙} วาสนา บัวเกา, “การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๑)

๒. เพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงเนื่องจากประเทศมีขนาดใหญ่ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกันการให้บริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวยังไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้นจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

๓. เพื่อความประหยัดโดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วยการจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็นโดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากรซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่นทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมากและแม้จะมีการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

๔. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษากการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนจากการที่การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตามการปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้อย่างดี เช่นเดียวกันการปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางเพื่อให้ท้องถิ่นได้มีการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองไม่ว่าจะเป็นการกำหนดงบประมาณตลอดจนอำนาจหน้าที่อื่นโดยอยู่ในความกำกับดูแลจากส่วนกลางมีวัตถุประสงค์ดังนี้^{๒๐}

๑. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลทั้งด้านการเงินตัวบุคคลเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน

๒. เพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

๓. เพื่อให้หน่วยงานปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษากการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน นอกจากนี้แล้ว ยังมีการระบุเป้าหมายของการปกครองท้องถิ่น ดังนี้^{๒๑}

๑. เพื่อให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนการปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองหรือเข้ามาดำเนินการของท้องถิ่นด้วยตนเองอย่างกว้างขวางทำให้มีส่วนในการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

๒. เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักปกครองตนเองหลักการนี้ถือได้ว่าเป็นหัวใจที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยคือการปกครองตนเองไม่ใช่เป็นการปกครองที่เกิดจากคำสั่งบังคับบัญชาจากเบื้องบนการให้สิทธิปกครองตนเองแก่ประชาชนนอกจากจะทำให้ประชาชน

^{๒๐} โกวิท พวงงาม, การปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : เอ็กสเปอร์เน็ท, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔.

^{๒๑} ชิณู เชิดชูสุวรรณ, “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐), หน้า ๖๔.

สำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่นแล้วประชาชนมีส่วนในการรับรู้ถึงอุปสรรคและปัญหาต่างๆในการทำงานและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความสำเร็จที่เกิดขึ้นย่อมสร้างความภูมิใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของหวงแหนใคร่ที่จะสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของตนอย่างเสียสละ

๓. เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นอย่างตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตามท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันเช่นลักษณะทางภูมิศาสตร์อาชีพของประชาชนทรัพยากรธรรมชาติเป็นต้นดังนั้นความต้องการและปัญหาของท้องถิ่นก็ย่อมแตกต่างกันออกไปการให้บริการหรือการแก้ปัญหาที่ถูกจุดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างไรประชาชนที่อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ย่อมรู้และเข้าใจปัญหาเมื่อประชุมปรึกษาหารือกันก็สามารถตัดสินใจปัญหาได้ง่ายกว่าและดำเนินการได้ทันทีเพราะไม่จำเป็นต้องรอคำสั่งหรือคำอนุมัติจากเบื้องบน

๔. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนการปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองไม่ว่าโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือนิติบัญญัติการปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติเป็นอย่างดี

สรุปการปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แบ่งเบาภาระของรัฐบาลและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงประชาชนสามารถปกครองตนเองได้โดยมิต้องพึ่งรัฐบาลเป็นการวางรากฐานและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 2.๖ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดหลักที่นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
วาสนา บัวภา, (๒๕๕๑)	๑. เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ๒. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ๓. เพื่อความประหยัด ๔. เพื่อให้เป็นสถาบันที่ให้การศึกษากการปกครองระบอบ

	ประชาธิปไตย
โกวิท พงงาม, ๒๕๕๐, หน้า ๓๔)	๑. ช่วยแบ่งเบาภาระต่างๆ ของรัฐบาล ๒. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ๓. เพื่อให้เป็นสถาบันที่ให้การศึกษากองการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน
ชิษณุ เชิดชูสุวรรณ, ๒๕๕๐, หน้า ๖๙)	๑. เพื่อให้เป็นสถาบันที่ให้การศึกษากองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ๒. เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักปกครองตนเอง ๓. สามารถสนองตอบความต้องการของท้องถิ่นอย่างตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๔ ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

จากแนวคิดในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของการปกครองที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชนโดยยึดหลักการกระจายอำนาจการปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยและมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองอยู่ภายใต้มาตรการ ๕ ประการ^{๒๒} ดังนี้

๑. มีบุคลากรของตนเอง
๒. มีรายได้ของตนเอง
๓. มีฐานะเป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน
๔. มีอำนาจตราข้อบัญญัติให้กับประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้
๕. อยู่ภายใต้การกำกับดูแลทางปกครองของราชการบริหารส่วนกลาง

การมีบุคลากรเป็นของตนเองหมายถึงมีคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในท้องถิ่นการกำหนดหลักเกณฑ์นี้มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยฝึกฝนให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้วิชาการบริหารในระบอบประชาธิปไตยซึ่งจำเป็นต้องเน้นเรื่องการเป็นผู้บริหารที่มาจากประชาชนผู้มีสิทธิประโยชน์โดยตรงในท้องถิ่นเป็นหลักจุดอ่อนของประเทศไทยคือขาดการฝึกฝนต่อเนื่องในทางการเมืองจึงต้องเร่งเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดภารกิจในการบริหารตั้งแต่ระดับล่างขึ้นมา

^{๒๒} วีระชัย เสงฆ์กุล, “ความรู้ความเข้าใจ และปัจจัยในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๕๐), หน้า ๖๕ – ๖๘.

การปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองหมายถึงมีอิสระทางการเงินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่มีความเป็นอิสระในทางการเงินมากไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเงินอุดหนุนจากส่วนกลางท้องถิ่นนั้นก็มีอิสระในการปกครองตนเองมากขึ้นตรงกันข้ามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่มีรายได้น้อยจะเป็นอิสระได้ยากลำบากแม้กฎหมายจะให้อำนาจไว้ก็ตามเนื่องจากเมื่อไม่มีงบประมาณดำเนินการไม่สามารถที่ทาประโยชน์ให้เกิดแก่ท้องถิ่นได้จำเป็นต้องขอเงินสนับสนุนของรัฐและเป็นภาระของรัฐต่อไปลักษณะของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

๑. รายได้จากภาษีอากรการที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนองเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงนั้นจะต้องแยกการจัดเก็บภาษีอากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากรัฐออกมาให้ชัดเจนโดยกำหนดว่าภาษีประเภทใดบ้างที่ท้องถิ่นจัดเก็บได้เอง

๒. เงินอุดหนุนจากรัฐบาลเพื่อดำเนินงานซึ่งเป็นส่วนที่กระทบต่อความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ไม่น้อยและยังอาจกระทบต่อการดำเนินกิจการบางอย่างที่อยู่ในความรับผิดชอบเพราะเงินประเภทนี้เป็นดุลพินิจของส่วนกลางที่จะให้การช่วยเหลือซึ่งก็ควรให้การช่วยเหลือท้องถิ่นที่ขาดแคลนเพราะราษฎรทุกชุมชนในทุกท้องถิ่นย่อมมีสิทธิได้รับบริการจากรัฐอย่างเสมอภาคกันเมื่อรัฐมอบให้ท้องถิ่นดำเนินกิจการใดหากรายได้ไม่พอใช้ดำเนินการรัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือ

๓. แหล่งเงินได้จากเงินกู้ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ซึ่งโดยท้องถิ่นใช้อำนาจในเรื่องนี้ต่อเมื่อรายได้ทางตรงไม่พอ

ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นแผนพัฒนาระยะยาว ๕ ปี จึงเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคตโดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ และนโยบายท้องถิ่นซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษากองการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน ดังนี้^{๒๓}

๑. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำไปสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย

๒. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

^{๒๓} โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมติใหม่ในอนาคต, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, ๒๕๔๘), หน้า ๓๓.

๓. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่นประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตนเอง

๔. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

๕. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง

กล่าวโดยสรุป การปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้นเพื่อมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองในระดับหนึ่ง และที่สำคัญคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวางสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๗ แนวคิดหลักที่นักวิชาการได้ให้ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
วีระชัย เสงฆภูมิกุล, (๒๕๕๐, หน้า ๖๕-๖๘)	๑. มีบุคลากรของตนเอง ๒. มีรายได้ของตนเอง ๓. มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน ๔. มีอำนาจตราข้อบัญญัติให้กับประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้ ๕. อยู่ภายใต้การกำกับดูแลทางปกครองของราชการบริหารส่วนกลาง
โกวิท พวงงาม, (๒๕๔๘, หน้า ๓๓)	๑. เป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ๒. เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ๓. ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง ๔. สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ๕. สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง

๒.๒.๕ ปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการของประเทศไทย ยังเป็นการรวมอำนาจมากกว่าการกระจายอำนาจ ทั้งนี้สาเหตุมาจากปัญหาความมั่นคง^{๒๔} ได้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาหัวข้อรัฐธรรมนูญกับการปกครองท้องถิ่น ไว้ในบทความเรื่อง คลังสมองวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร(วปอ.) เพื่อสังคม ดังนี้

๑. ปัญหาด้านโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ให้คนในท้องถิ่นปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ในอดีตมีกฎหมายหลายฉบับกำหนดโครงสร้างการบริหารท้องถิ่นไว้หลายรูปแบบทำให้เกิดความแตกแยกสับสน รวมทั้งการที่ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนจึงถูกมองว่า การบริหารท้องถิ่นอาจไม่ตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

๒. ปัญหาด้านอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายและมีอยู่หลายประการ แต่ในความเป็นจริงแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับมีอำนาจหน้าที่และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนเองน้อย เนื่องจากมีหน้าที่ซ้ำซ้อนกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

๓. ปัญหาด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาสำคัญในเรื่องนี้คือ ปัญหาเรื่องรายได้ของท้องถิ่นซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้จากภาษีดังนี้ ภาษีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย อากรฆ่าสัตว์ ภาษีที่เป็นของรัฐบาล รัฐบาลจัดเก็บเพิ่มและจัดสรรให้แก่ท้องถิ่น เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต และภาษีที่เป็นของท้องถิ่น ปัญหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ มีรายได้้น้อยมากจึงไม่เพียงพอต่อการบริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานหรือข้าราชการท้องถิ่นเป็นผู้รับนโยบายของผู้บริหารไปปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายกำหนดให้มืองค์การบริหารงานบุคคลของท้องถิ่นแต่ละรูปแบบแตกต่างกัน ทำให้ไม่เอื้ออำนวยต่อการไหลเวียนและมีความเหลื่อมล้ำกันในความก้าวหน้า

๕. ปัญหาด้านการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ต้องให้คนในท้องถิ่นตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองภายในกรอบของกฎหมาย รัฐหรือผู้แทนของรัฐเข้าไปกำกับดูแลเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประเทศชาติโดยรวมแต่การปกครองท้องถิ่นในอดีต ข้าราชการส่วนภูมิภาคจะเข้าไปมีบทบาทในฐานะผู้ควบคุมหรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปฏิบัติงานเป็นผู้บริหารหรือพนักงาน

^{๒๔} สวอน ลิ้มโนมนต์, รัฐธรรมนูญกับการปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกตำแหน่งหนึ่งทำให้การบริหารงานท้องถิ่นไม่มีอิสระเท่าที่ควรและมุ่งเน้นตอบสนองนโยบายของส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคมากกว่าความต้องการในท้องถิ่น

๖. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตที่ผ่านมาประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้เลือกตั้งสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้น มีสมาชิกสภาท้องถิ่น มีคณะผู้บริหารแล้วประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมเลยในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติ พบว่าไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้มากนัก ซึ่งทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นประสบความล้มเหลว

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า การพัฒนาการปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนเกิดความรู้แจ้งทางการเมือง สร้างประชาธิปไตยที่มั่นคงเป็นการกระจายอำนาจการปกครองจากรัฐบาลกลางให้ท้องถิ่นดูแลปกครองกันเอง เพื่อให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาและใช้ทรัพยากรของตนเองที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าตอบสนองความต้องการของตนเองให้ดีที่สุด ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเองตามอิสระพอสมควรภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ตารางที่ ๒.๘ แนวคิดหลักที่นักวิชาการได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความปัญหาของการปกครองท้องถิ่น

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สงวน ลิ้มโนมนต์, (๒๕๔๘, หน้า ๗)	๑. ปัญหาด้านโครงสร้าง ๒. ปัญหาด้านอำนาจหน้าที่ ๓. ปัญหาด้านการคลัง ๔. ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล ๕. ปัญหาด้านการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๖. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนา

๒.๓.๑ การจัดทำแผนพัฒนา

การบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ทั้งที่เป็นอำนาจหน้าที่ที่ต้องทำและอำนาจหน้าที่ที่อาจทำได้ พิจารณาจากมาตรา ๖๖ , ๖๗ และ ๖๘ แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. ๒๕๓๗ (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๖) ซึ่งในการดำเนินกิจการดังกล่าวจะต้องจัดทำแผนองค์การบริหารส่วนตำบลก่อน ทั้งนี้ในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเกี่ยวข้องโดยพิจารณาอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ดังนี้

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามข้อกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล เป็นต้น ตามมาตรา ๔๖ ตามนัยแห่งมาตรา ๕๙ และ ๔๖ ของ พรบ. ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการจัดทำแผนพัฒนาตำบลเป็นเครื่องมือในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นตามอำนาจหน้าที่เพื่อจัดสรรทรัพยากรผลประโยชน์สนองตอบความต้องการ และแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น^{๒๕}

การจัดทำแผนพัฒนาโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นว่ามีความสำคัญมาก โดยได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรับฟังปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงมีบทความเกี่ยวกับแนวความคิดและความเชื่อพื้นฐานในการวางแผนแบบมีส่วนร่วมดังนี้^{๒๖}

๓.๑.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มองค์กรชุมชนโดยเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มองค์กรชุมชนมิใช่หมายถึงเฉพาะการเข้าร่วมในช่วงเวลาทำกิจกรรมเท่านั้น แต่กระบวนการมีส่วนร่วมควรจะให้กลุ่มองค์กรชุมชนจะต้องเริ่มตั้งแต่การได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจและในที่สุดจึงเข้าร่วมลงมือปฏิบัติด้วยโดยบุคคลกลุ่มจะเข้าร่วมในกิจกรรมใดด้วยจิตวิญญาณนั้นบุคคลนั้นจะต้องมีความเข้าใจปัญหาตนเองและตระหนักรู้ถึงสิทธิของตนเองที่มีต่อสิ่งนั้นซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะดีขึ้นได้ก็ด้วยการที่บุคคลได้รับข้อมูลใหม่ที่ช่วยเพิ่มอำนาจทางความคิดและมีโอกาสได้ร่วมวิเคราะห์และตัดสินใจกำหนดเป้าหมายในกิจกรรมเหล่านั้น

^{๒๕} กรมปกครอง, กรม, กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ องค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๘), หน้า ๔๓.

^{๒๖} คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผน, [ออนไลน์] : แหล่งที่มา : [www.http://law.tu.ac.th/law_center/law_document/book๔/b๔-๔.html](http://law.tu.ac.th/law_center/law_document/book๔/b๔-๔.html). [๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖].

๓.๑.๒ บทบาทหญิงชายในการพัฒนามีความเชื่อว่าหญิงและชายจะต้องมีบทบาทและความสำคัญในการพัฒนาเท่าเทียมกันจึงมุ่งเน้นการจัดเวทีให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการฝึกอบรมในสัดส่วนที่เท่าหรือใกล้เคียงกับชาย

๓.๑.๓ เน้น “ชาวบ้าน” เป็นจุดศูนย์กลางในการพัฒนาการเริ่มต้นการวางแผนแบบมีส่วนร่วมควรจัดอบรมหรือการประชุมกลุ่มองค์กรชุมชนที่นำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมคือกระบวนการที่ไม่กำหนดขอบเขตอย่าใช้เนื้อหาของการอบรมหรือประชุมที่ให้ชาวบ้านหรือผู้เข้ารับการอบรมหรือประชุมเป็นเพียงผู้รับฟังและมีเนื้อหาที่วิทยากรเป็นผู้บรรยายอย่างเดียวเท่านั้นแต่กระบวนการดังกล่าวนี้จะเน้นกระบวนการที่ผู้ดำเนินการจะกระตุ้นให้ชาวบ้านหรือผู้เข้าอบรมหรือประชุมร่วมกันสำรวจปัญหาและร่วมวิเคราะห์ปัญหาของพวกเขาซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจหรือการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ร่วมในกระบวนการ

๓.๑.๔ กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ความเชื่อว่าผู้ใหญ่หรือชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้มีบทเรียนประสบการณ์ในเรื่องต่างๆดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีสำหรับผู้ใหญ่จะต้องเริ่มจากการเคารพประสบการณ์บทเรียนของพวกเขาต่อเชื่อมกับความรับรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมและเรื่องราวอันเป็นเนื้อหาของการเรียนรู้จะต้องส่งผลต่อการแก้ปัญหาที่บุคคลนั้นเผชิญอยู่ฐานความเชื่อในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลแบบมีส่วนร่วมเป็นความพยายามที่จะส่งเสริมให้ชาวบ้านผู้นำท้องถิ่นกลุ่มและองค์กรชุมชนได้ใช้อำนาจการบริหารส่วนตำบลเป็นเวทีในการกำหนดทิศทางร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาระดับตำบลการเข้ามีส่วนร่วมของชาวบ้านผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนอย่างแท้จริงน่าจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เข้มแข็งสามารถเป็นหน่วยงานในการบริหารจัดการการประสานงานการวางแผนการบริหารงบประมาณและข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบ

๒.๓.๒ แนวคิดหลักและประเภทของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกล่าวว่าจากแนวคิดในการวางแผนและหลักการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นในเชิงยุทธศาสตร์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแนวคิดในการจัดทำและประสานแผนพัฒนาอย่างน้อย ๔ แนวคิด^{๒๗} ดังนี้

แนวคิดที่ ๑ กระบวนการแก้ไขปัญหาต่างๆเริ่มต้นด้วยการตอบคำถามอย่างเป็นขั้นตอนคือการกำหนดปัญหาว่ามาจากสาเหตุอะไรมีจุดประสงค์อย่างไรและมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

^{๒๗} กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔-๑๖.

แนวคิดที่ ๒ กระบวนการและเนื้อหาของวิชาการจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและมุ่งสู่การบรรลุวัตถุประสงค์โดยจะต้องตอบคำถามคือจะทำไปทำไมทำอะไรที่ไหนเมื่อไรและใครเป็นผู้รับผิดชอบ

แนวคิดที่ ๓ ความคิดสร้างสรรค์เป็นการเมืองอนาคตที่ต้องอาศัยความรู้ที่เกิดขึ้นหรือการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือเรียนรู้จากผู้อื่นโดยอาศัยการเปรียบเทียบจากบทเรียนจากความสำเร็จแล้วนำมาสรุปวิเคราะห์

แนวคิดที่ ๔ การตัดสินใจต้องมีการตัดสินใจด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลและผสมผสานหลักการตัดสินใจแบบมีเหตุผลกับหลักการที่เพิ่มขึ้นแต่ทั้งนี้ต้องมุ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นต้องปรับกระบวนการคิดโดยมุ่งเน้นผลที่จะเกิด (ผลลัพธ์) เป็นตัวตั้งและนำมาคิดหางานที่จะทำ (ผลผลิต) รวมทั้งวิธีการที่จะทำงานให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ (กระบวนการ) ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาจัดสรรทรัพยากรการบริหารเพื่อดำเนินการอย่างเหมาะสมซึ่งสามารถแสดงแนวคิดในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

๒.๓.๓ หลักการสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

การจัดทาแผนพัฒนาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเนื่องจากเป็นการเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชนในการที่จะแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นโดยหลักสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนามีดังนี้

๑) ต้องมีวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของการพัฒนาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตซึ่งต้องอาศัยกระบวนการประชาคมในการระดมความคิดเห็นและความต้องการของคนในท้องถิ่นว่าต้องการท้องถิ่นให้เดินไปในทิศทางใด

๒) ต้องครอบคลุมใน ๓ มิติคือครอบคลุมภารกิจทุกด้านที่กฎหมายกำหนดครอบคลุมเป้าหมายได้แก่เด็กเยาวชนสตรีผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาสรวมทั้งกลุ่มอาชีพต่างๆและครอบคลุมทุกพื้นที่หมู่บ้านในตำบล

๓) สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของชาติโดยคำนึงถึงทิศทางการพัฒนาของชาติ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาลและแนวทางการพัฒนาจังหวัดและอำเภอ

๔) ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนต้องแสวงหาตรวจสอบศึกษาให้ชัดเจนว่าปัญหาที่แท้จริงของประชาชนคืออะไรและปัญหาใดที่มีความเร่งด่วนน้อยกว่ากันและประชาชนต้องการมากที่สุด

๕) ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยประชาชนร่วมการจัดทำแผนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาพร้อมเสนอปัญหาความต้องการโครงการ/กิจกรรมตามกระบวนการประชาคม

๖) ให้ประชาชนได้ประเมินโครงการที่ปฏิบัติตามแผนของโดยเมื่อสิ้นปีงบประมาณให้ดำเนินการจัดประชาคมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นกับผลงานในรอบปีที่ผ่านมา

๗) ยึดหลักความเป็นไปได้และมีประโยชน์สูงสุดในการกำหนดโครงการ/กิจกรรมที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาของเทศบาลจะต้องพิจารณาเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริงเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

๘) ต้องนำแผนการพัฒนาไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนการพัฒนาแล้วจะต้องนำไปปฏิบัติตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๕๙ โดยใช้แผนเป็นฐานในการจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี/เพิ่มเติม

สรุปได้ดังนี้แผนพัฒนาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ให้ไปทิศทางเดียวกันและครอบคลุมทุกด้านทุกภารกิจและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของชาติสามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนประเมินผลโครงการตามแผนอย่างเป็นรูปธรรม

๒.๓.๔ ลักษณะของแผนพัฒนา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกล่าวว่าแผนพัฒนาคือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปีซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปีซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

๓.๑ เป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ

๓.๒ เป็นแผนพัฒนาแบบหมุนเวียน

๓.๓ เป็นแผนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงบประมาณ

สรุปได้ดังนี้ลักษณะของแผนพัฒนาเป็นลักษณะที่กำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นเป็นโครงการที่นำมาจากการแปลงแผนยุทธศาสตร์และนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนาได้โดยการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันได้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงบประมาณ

๒.๓.๕ ขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนา

ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ การจัดทำแผนพัฒนาให้ดำเนินการตามระเบียบนี้โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

๑) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับประชาคมท้องถิ่นกำหนดประเด็นหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารวมทั้งสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาคมและชุมชนโดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆและข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนา

๒) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นรวบรวมประเด็นหลักการพัฒนา ปัญหาความต้องการและข้อมูลนำมาจัดทำร่างแผนพัฒนาแล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

๓) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

๔) ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาสามปีและประกาศใช้แผนพัฒนา สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาต่อสภาองค์การบริหารส่วน ตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อนจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาต่อไป

สรุปได้ดังนี้การจัดทำแผนพัฒนาจำเป็นต้องมีการลำดับขั้นตอนในการจัดทำแผน เพื่อสนองตอบต่อประชาชนโดยมีคณะกรรมการท้องถิ่นร่วมประชาคมนำข้อมูลในชุมชนมากำหนด วิสัยทัศน์จุดมุ่งหมายและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนพร้อมทั้งรวบรวมปัญหาจัดทำร่าง แผนเพื่อเสนอต่อผู้บริหารพิจารณาอนุมัติใช้แผนพัฒนาต่อไป

๒.๓.๖ กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

รายละเอียดขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น^{๒๘}

๑) จัดทำแผนปฏิบัติการประชาคมหมู่บ้านโดยกำหนดวันเวลาสถานที่ที่จะดำเนินการ ประชาคมให้ชัดเจน

๒) ปิดประกาศแจ้งให้ทุกคนในหมู่บ้าน/ชุมชนได้รับทราบหรือประชาสัมพันธ์เสียงตาม สายของหมู่บ้านและเทศบาลก่อนวันทำการประชุมประชาคมล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๓ วัน

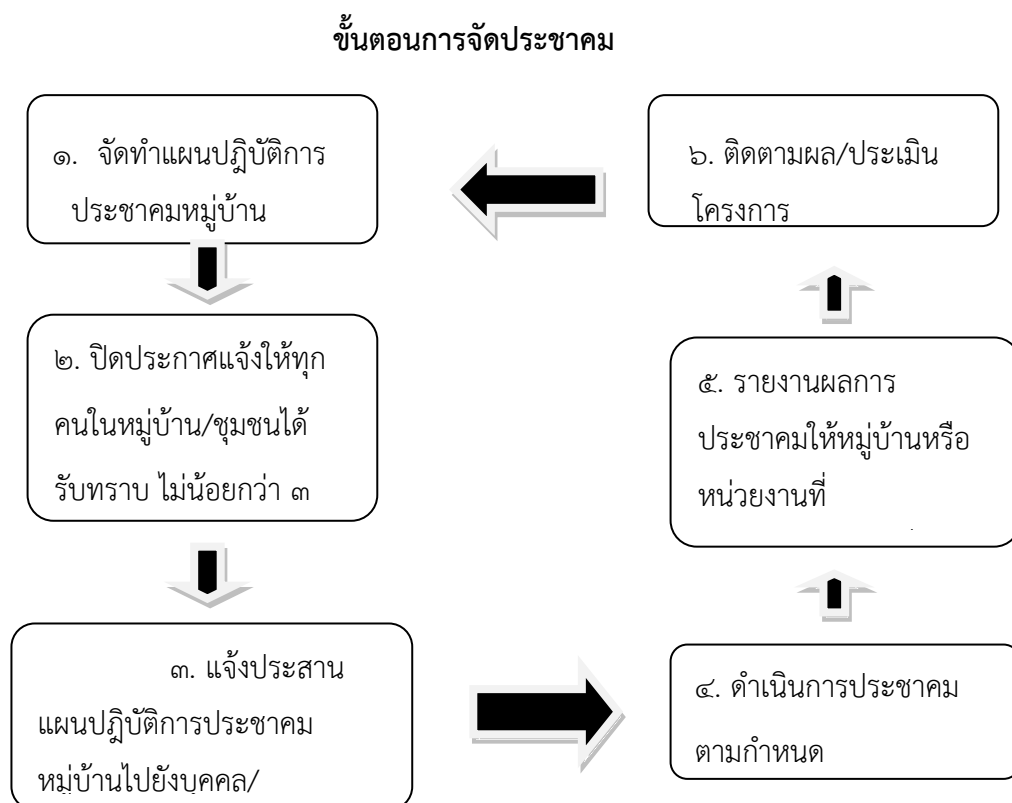
๓) แจ้งประสานแผนปฏิบัติการประชาคมหมู่บ้านไปยังบุคคล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น อบต.,เทศบาลอำเภอโรงเรียนวัดผู้ใหญ่บ้านกำนันหรือผู้แทนหมู่บ้าน/ชุมชน ฯลฯ

๔) ดำเนินการประชาคมตามกำหนด

๕) รายงานผลการประชาคมให้หมู่บ้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อประสาน การดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง

๖) ติดตามผล

^{๒๘} กระทรวงมหาดไทย, “หนังสือที่ มท. ๐๘๑๐.๒/ว. ๗๑๒ ลงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๙ เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการจัดทำและประสานแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒) ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น”, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๕๙), หน้า ๗๘.



แผนภาพที่ ๒.๑ ขั้นตอนการจัดประชาคม

ที่มา : กระทรวงมหาดไทย: ที่ มท ๐๘๐๑.๒/ว ๗๑๒

๒.๓.๗ หลักเกณฑ์ในการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน

ประชาคมเป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนด้วยตนเองเช่นการแก้ไขปัญหาชุมชนการวางแผนพัฒนาชุมชนการกำหนดข้อตกลงร่วมกันโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจในเรื่องเดียวกันเป็นการรวมตัวกันตามสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครสั่งสมาชิกที่มารวมกันมีส่วนร่วมกันคิดร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและศีลธรรมอันดีของสังคมทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ด้วยกันมีความรักความเอื้ออาทรผูกพันต่อกันด้วยความรู้สึกสำนึกในความเป็นเจ้าของชุมชน

๑) ประธานคณะทำงานฯและคณะทำงานฯจะต้องดำเนินการประชุมเพื่อให้ประชาชนทุกคนในหมู่บ้าน/ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะปัญหา/ความต้องการแก่ที่ประชุมโดยอิสระและประการสำคัญต้องเป็นผู้ที่ทราบข้อมูลปัญหาความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน

๒) ต้องบันทึกข้อมูลทุกปัญหา/ความต้องการไว้อย่างโปร่งใสและเปิดเผยทุกกรณี

๓) การจัดกลุ่มปัญหา/ความต้องการ/การจัดลำดับความสำคัญและคัดเลือกโครงการต้องเป็นไปตามมติของราษฎรผู้เข้าร่วมประชาคมหมู่บ้าน

๔) คณะกรรมการอาจแสดงความคิดเห็นร่วมกับประชาชนได้แต่ไม่อาจชี้นำการทำประชาคมอันเป็นเหตุทำให้ผู้เข้าร่วมเวทีต้องยอมรับข้อเสนอของตนเองด้วยความเกรงใจได้

๒.๓.๘ ความเป็นมาของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

นับตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอำนาจหน้าที่กว้างขวางมากขึ้นโดยมีเพียงที่จะมีหน้าที่ให้บริการสาธารณะพื้นฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นแต่ยังขยายบทบาทหน้าที่ออกไปรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วยโดยเฉพาะเป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาคมท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารและการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ภายใต้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัติให้มืองค์กรรับผิดชอบในการจัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือคณะกรรมการ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้นทั้งนี้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดรูปแบบการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระมากขึ้น^{๒๙}

ดังนั้นเพื่อเป็นการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดทำ “ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘” ขึ้นโดยได้กำหนดให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรเองเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นแผนพัฒนาระยะยาว

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๖ กำหนดให้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นไว้แต่ไม่ได้กำหนดห้วงระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาว่าเป็นแผนระยะกี่ปี ดังนั้นเทศบาล จึงสามารถที่จะพิจารณาว่าจะทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของตนสำหรับห้วงระยะเวลาเท่าใดขึ้นอยู่กับแนวความคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าคิดไปข้างหน้า (Forward Thinking) ไปในอนาคตยาวนานเพียงใดประกอบกับข้อมูลปัญหาที่ต้องการการแก้ไข ซึ่งต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนาจังหวัดซึ่งในที่นี้องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์

^{๒๙} กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓.

การพัฒนาเป็นแผนระยะเวลา ๖ ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนการจัดทำ แผนพัฒนา ๓ ปีลักษณะของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาได้แก่

๑.๑ เป็นแผนที่จัดทำขึ้นโดยตั้งบนพื้นฐานของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านโดยคำนึงถึงสถานการณ์ที่ต้องการจะบรรลุและการเปลี่ยนแปลงต่างๆทุกมิติทั้งมิติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมิติเชิงพื้นที่ทั้งพื้นที่ใกล้เคียงขยายสู่ระดับอำเภอจังหวัดระดับประเทศและระดับโลก

๑.๒ เป็นแผนที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบโดยดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนคือ

๑.๒.๑ การรวบรวมข้อมูลและปัญหาสำคัญ

๑.๒.๒ การวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานการณ์พัฒนาในปัจจุบัน และกำหนดประเด็นในการพัฒนา

๑.๒.๓ การกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจหลักการพัฒนาท้องถิ่น

๑.๒.๔ การกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑.๒.๕ การกำหนดยุทธศาสตร์และบูรณาการแนวทางการพัฒนา

๑.๒.๖ การกำหนดเป้าหมายการพัฒนา

๑.๒.๗ การอนุมัติและประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

ความสำคัญและประโยชน์ของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ ได้บัญญัติให้เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองแล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดอีกด้วย ดังนั้น ดังนั้นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นแผนพัฒนาระยะยาวอย่างน้อย ๕ ปีจึงเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคตโดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนพัฒนาจังหวัดแผนพัฒนาอำเภอและนโยบายท้องถิ่นดังแสดงในรูปที่มีความสัมพันธ์ระหว่างแผนพัฒนาระดับต่างๆกับแผนพัฒนาท้องถิ่น

การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยกำหนดสภาพการณ์ที่ต้องการบรรลุและแนวทางในการบรรลุบนพื้นฐานของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและเป็นระบบทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นด้วย การ

จัดทำหรือการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น จึงมีความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่งเพราะแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นจะเป็นแผนพัฒนาที่มุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตและเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มุ่งไปสู่สภาพการณ์อันพึงประสงค์ได้อย่างเท่าทัน กับการเปลี่ยนแปลงโดยสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดลำพูนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นไว้ซึ่งประกอบด้วย ๙ ขั้นตอนด้วยกัน^{๓๐} คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในขั้นตอนนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจะต้องพบผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ความสำคัญแนวทางและขั้นตอนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแล้วจัดทำโครงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอผ่านปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ผู้บริหารท้องถิ่นอนุมัติในโครงการดังกล่าวแล้วแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบ

ขั้นตอนที่ ๒ การรวบรวมข้อมูลและปัญหาสำคัญ

๑.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ควรจัดเก็บควรเป็นข้อมูลที่มีความครอบคลุมและทันสมัยประกอบด้วยข้อมูลประชากรอาชีพรายได้สุขภาพการศึกษาทรัพยากรการคมนาคมขนส่งการพาณิชย์การลงทุนอุตสาหกรรมและข้อมูลงบประมาณ เป็นต้น

๒. การรวบรวมปัญหาสำคัญของท้องถิ่นเพื่อจะนำมาใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาและจะต้องนำแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

ขั้นตอนที่ ๓ การวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานการณ์การพัฒนาของท้องถิ่นในปัจจุบันขั้นตอนนี้เป็นการประเมินถึงปัจจัยภายในองค์กรได้แก่จุดแข็งจุดอ่อนและปัจจัยภายนอกได้แก่โอกาสและอุปสรรคโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง (SWOT Analysis) มาเป็นเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจหลักการพัฒนาท้องถิ่นในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยกิจกรรม ๒ กิจกรรมคือ

^{๓๐} สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดลำพูน, การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (ลำพูน : สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดลำพูน, ๒๕๔๘). หน้า ๑๒.

๑) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) การพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นถ้อยแถลงที่ระบุถึงสภาพการณ์ในอนาคตอันเป็น “จุดหมาย” ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า

๒) การกำหนดภารกิจหลักหรือพันธกิจ (Mission) ในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นการกำหนดสิ่งที่ท้องถิ่นจะต้องทำโดยจะเกิดขึ้นหลังจากที่ทราบว่าการพัฒนาท้องถิ่นต้องการอะไรและเป็นอะไรในอนาคต ดังนั้นพันธกิจจึงเป็นถ้อยแถลงที่แสดงถึงลักษณะหรือขอบข่าย ในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับลักษณะการบริหารและการจัดการบริหารสาธารณะรวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรหรือภาพลักษณ์ที่ต้องการนำเสนอ

ขั้นตอนที่ ๕ การกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการกำหนดขอบเขตหรือประเภทของกิจกรรมที่ควรค่าแก่การดำเนินงานทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ ๖ การกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาท้องถิ่นเป็นการกำหนดผลสำเร็จที่ต้องการโดยดำเนินการหลังจากที่ทราบภารกิจหลักที่ท้องถิ่นจะต้องทำแล้วซึ่งวัตถุประสงค์จำแนกได้เป็น ๒ ส่วนคือวัตถุประสงค์โดยรวมของท้องถิ่นและวัตถุประสงค์เฉพาะส่วนหรือเฉพาะเรื่อง

ขั้นตอนที่ ๗ การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาขั้นตอนนี้จะสามารถจัดทำได้เมื่อได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจหลักวัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยอาศัยพื้นฐานการวิเคราะห์ SWOT ดังนั้นขั้นตอนนี้ จึงเป็นการแสดงแนวคิดหรือวิธีการที่ท้องถิ่นจะไปถึงจุดหมายที่ต้องการได้อย่างไร

ขั้นตอนที่ ๘ การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นเป็นการกำหนดปริมาณหรือสิ่งที่ต้องการให้บรรลุในแต่ละแนวทางการพัฒนาโดยมีเงื่อนไขเรื่องเวลาที่ต้องการทำปริมาณที่ต้องการคุณภาพสถานที่ความเป็นไปได้ซึ่งจะสามารถกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จเพื่อใช้ในกระบวนการติดตามและประเมินผลความสำเร็จของแผนได้

ขั้นตอนที่ ๙ การอนุมัติและประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจะนำผลที่ได้จากขั้นตอน ที่ ๑-๘ มาจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นตามเค้าโครงที่กำหนดแล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและประชาคมเมืองเพื่อพิจารณาและปรับปรุงก่อนนำเสนอต่อผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาและส่งให้คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอและระดับจังหวัด

ขั้นตอนที่ ๑๐ คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอพิจารณากลับกรองแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลว่าสอดคล้องกรอบยุทธศาสตร์ การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดลำพูน พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๒ หรือไม่และจัดทำบัญชีโครงการที่เกินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอต่อคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัด

ขั้นตอนที่ ๑๑ คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัดคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าสอดคล้องกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๒ หรือไม่และนำบัญชีโครงการที่เกินศักยภาพส่งให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามอำนาจหน้าที่และพิจารณาโครงการที่มีความจำเป็นแต่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนรวบรวมจัดทำเป็น “บัญชีโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.)”

๒) แผนพัฒนาสามปี เป็นแผนพัฒนาแบบหมุนเวียน (Rolling Plan) ที่ต้องมีการทบทวนและจัดทำทุกปีซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย^{๓๑}

แผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

การวางแผน เป็นกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับช่วงเวลาข้างหน้า และกำหนดสิ่งที่จะกระทำต่างๆ เพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยจะพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายเปรียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อมระหว่างปัจจุบันและอนาคต เป็นการคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นการวางแผนจึงเป็นกระบวนการวิเคราะห์สิ่งที่เป็นอยู่ให้สอดคล้องกับเหตุผล ปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่สิ่งที่คาดหวังในอนาคต อย่างเป็นระบบกระบวนการ

ลักษณะของแผนพัฒนาสามปี

แผนพัฒนาสามปีเป็นแผนเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี การจัดทำแผนพัฒนาสามปีจะมีความเชื่อมโยงกับการจัดทำงบประมาณประจำ อย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำงบประมาณในระบบมุ่งเน้นผลงาน มีลักษณะชี้เฉพาะมีทิศทางชัดเจนการจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งไม่รู้และรู้ให้เห็นเด่นชัด

^{๓๑} สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก, แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. ๒๕๕๓- ๒๕๕๕, (ลำพูน : สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก, ๒๕๕๒). หน้า ๑๓.

มีการเชื่อมโยงอย่างแน่นเหตผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้มีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถปรับพัฒนาเข้ากับสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไปและได้รับการยอมรับจากกระบวนการที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

๑. เพื่อเป็นการลดความไม่แน่นอน และปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่เกิดขึ้นในอนาคต เป็นการจัดโอกาสด้านการจัดการให้สามารถมองเหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้เพื่อให้เกิดการยอมรับแนวคิดใหม่ๆ เข้าสู่องค์กรยอมรับเรื่องการเปลี่ยนแปลงและยอมรับแนวคิดเชิงระบบเข้ามาประยุกต์ใช้ในองค์กรอย่างเหมาะสม

๒. เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ปรารถนาเป็นหลักประกันในการดำเนินการให้เป็นไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืนแบบบูรณาการ

๓. เพื่อเป็นการลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานให้เกิดภาพรวมที่มีความชัดเจนและอำนวยความสะดวกในการจัดระเบียบของท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมกับการกิจอำนาจหน้าที่มอบหมาย

๔. เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยทฤษฎีหลักการและงานวิจัยต่างๆ มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนในอนาคตอย่างเหมาะสม

ขั้นตอนในการจัดทำแผนสามปี

การดำเนินการวางแผนจะต้องมีการลำดับขั้นและขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้การวางแผนมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นที่จะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการลำดับขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ประกอบด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Setting Objectives) เป็นงานอันดับแรกที้นักวางแผนจะดำเนินงานทั้งนี้เพื่อให้รู้ทิศทางที่จะก้าวเดินต่อไปข้างหน้า เพราะการวางแผนเป็นเรื่องของอนาคต ดังที่ได้กล่าวมาและเป็นพื้นฐานที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ในองค์กร สิ่งสำคัญที่จะต้องตระหนักในการวางแผนคือ แผนที่วางจะต้องมีความชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในองค์กรเกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกันอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานและการประสานงานกัน

๒. พัฒนาข้อตกลงที่เป็นตัวกำหนดขอบเขตในการวางแผน (Developing the Planning Promises) ผู้วางแผนจะต้องกำหนดข้อตกลงต่างๆ ที่จะเป็นขอบเขตในการวางแผน เพื่อสามารถคาดการณ์ต่างๆ ในอนาคตได้ถูกต้องใกล้เคียง การกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นจะนำมาเป็นพื้นฐานในการวางแผน ขอบเขตและข้อตกลงต่างๆ ที่เป็นผลมาจากระบบของการจัดเก็บข้อมูลและปัจจัยภายนอกเช่นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ความรู้สึกของประชาชน นอกจากปัจจัยภายนอกแล้ว การวางแผนจะต้องตระหนักถึงข้อมูลและปัจจัยภายในองค์กรด้วย จึงจะทำให้ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นมาจากข้อมูลที่นำมาใช้เป็นกรอบในการวางแผนมีความเชื่อถือได้มากขึ้น

๓. พิจารณาข้อจำกัดต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดขึ้นในการวางแผน (Reviewing all possible limitation on Planning) ข้อจำกัดต่างๆ มักเกิดขึ้นเสมอในการทำงานใดๆ ฉะนั้นถ้าวางแผนได้มีการพิจารณาและคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้แล้วก็จะสามารถจัดข้อจำกัดต่างๆ ให้เหลือน้อยลง สิ่งที่ควรนำมาพิจารณาคาดการณ์ในการวางแผน ได้แก่ ขอบเขต อำนาจหน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพทางการเงินตลอดจนบุคลากรต่างๆ ในองค์กร เป็นต้น

๔. พัฒนาทางเลือก (Developing Alternatives) ในการวางแผนผู้วางแผนควรได้แสวงหาทางเลือกต่างๆ ที่จะเป็แนวทางในการดำเนินการตามแผนนั้นแต่อาจมีแนวปฏิบัติหลายๆ แนวที่ไม่สามารถไปถึงวัตถุประสงค์ของแผนนั้นได้เช่นกัน ฉะนั้น ผู้วางแผนจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวทางต่างๆ หลายแนว มากำหนดกิจกรรมในการวางแผนซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาความคิดของผู้วางแผนให้มีความหลากหลายตามข้อมูลต่างๆ

๕. การประเมินทางเลือก (Evaluating the Alternatives) การประเมินทางเลือกนี้ต้องการหลังจากได้รับการพัฒนาทางเลือกต่างๆ แล้ว ผู้วางแผนจำเป็นต้องศึกษาแนวทางต่างๆ ของทางเลือกแต่ละแนวประกอบว่าเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนที่ทางเลือกเหล่านี้จะทำให้องค์กรดำเนินไปได้แล้วจึงตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้สูงสุด สิ่งที่เป็นข้อคิดสำหรับผู้วางแผนในการประเมินทางเลือกสองแนวทางหรือมากกว่าและนำทางเลือกที่เลือกแล้วมาหลอมรวมกันเพื่อเป็นแผนที่เป็นไปได้มากที่สุดในการปฏิบัติ

๖. การเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ (Converting Plan into Actions) ผู้วางแผนต้องทำการเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะออกมาในรูปการกำหนดนโยบาย ตารางการทำงานและงบประมาณการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่กล่าวนี้จะช่วยเป็นแนวทางในการดำเนินการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น

ประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

การวางแผนพัฒนาสามปีที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

๑. บรรลุจุดมุ่งหมาย การวางแผนทุกครั้งจะมีจุดมุ่งหมายปลายทางเพื่อให้องค์กรบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้ การกำหนดจุดมุ่งหมายจึงเป็นงานขั้นแรกของการวางแผน ถ้าจุดมุ่งหมายที่กำหนดมีความชัดเจนก็จะช่วยให้การบริหารแผนมีทิศทางมุ่งทางตรงไปยังจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้ได้อย่างสะดวกและเกิดผลดี

๒. ประหยัดการวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้สติปัญญาเพื่อคิดวิธีการให้องค์กรบรรลุประสิทธิภาพ เป็นการให้งานในฝ่ายต่างๆ มีการประสานงานกันดี กิจกรรมที่ดำเนินมีความต่อเนื่องกัน ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในงานต่างๆ ที่ทำซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่านับว่าเป็นการลดต้นทุนที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การลดความไม่แน่นอน การวางแผนช่วยลดความไม่แน่นอนในอนาคตลงเพราะการวางแผนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต

๓. เป็นเกณฑ์ควบคุม การวางแผนช่วยให้ผู้บริหารได้กำหนดหน้าที่การควบคุมขึ้นทั้งนี้เพราะการวางแผนและการควบคุมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการคู่กันอาศัยซึ่งกันและกัน

๔. ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ การวางแผนเป็นพื้นฐานด้านการตัดสินใจและเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดความคิดใหม่ๆ และความคิดสร้างสรรค์พัฒนาแรงจูงใจระบบการวางแผนที่ดี จะเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานของผู้บริหารและยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนงานด้วยเพราะเขาเหล่านั้นสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่าองค์กรหวังอะไรจากเขาบ้าง

๕. พัฒนาการแข่งขัน การวางแผนที่มีประสิทธิภาพทำให้องค์กรมีการแข่งขันกันระหว่างองค์กรที่ไม่มีการวางแผนหรือมีการวางแผนที่ขาดประสิทธิภาพ

๖. ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี การวางแผนได้สร้างความมั่นใจในเรื่องเอกภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ทำให้กิจกรรมต่างๆ ที่จัดวางไว้มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการจัดประสานงานในฝ่ายต่างๆ ขององค์กร

๒.๔ หลักการบริหารนิยธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับหลักการบริหารนิยธรรม ได้มีผู้ให้ความหมายและอธิบายขยายความของหลักการบริหารนิยธรรม ไว้หลายท่านหลายความหมาย ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษา ดังนี้

พระสุตตันตปิฎกทิมมิกาย มหาวรรค (ปริณิพพานสูตร) ในตอนที่วัสสการพราหมณ์มหาอำมาตย์แห่งแคว้นมคธไปยังภูเขาคิชฌกูฏเพื่อเข้าเฝ้าและกราบทูลต่อพระผู้มีพระภาคว่า พระราชาแห่งแคว้นมคธพระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร มีพระประสงค์จะเสด็จยกทัพไปปราบไปบริหารนิยธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงมี ๗ ประการ คือ^{๓๒}

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประชุมกันมากครั้ง
๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม
๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธองค์ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงข้อบัญญัติไว้
๔. มีความเคารพนับถือท่านผู้ใหญ่ ให้ท่านมีส่วนร่วม
๕. ไม่ฉุดคร่าขึ้นใจสตรี
๖. ศาสนาอื่นเคารพเจดีย์ปูชนียสถานของศาสนาอื่นให้เขาอยู่ได้
๗. ศาสนาพุทธอารักขาคัมภีร์พระอรหันต์ทั้งหลาย

^{๓๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖

ดังนั้น หลักอปริหานิยธรรม ๗ ของกษัตริย์วัชชี หรือวัชชีอปริหานิยธรรม หมายถึงธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย ๑) หมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ ๓) ไม่บัญญัติที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม ๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ให้เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งที่ควรรับฟัง ๕) บรรดากุลสตรีกุลมารีทั้งหลายให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออวดคร่ำครวญใจ ๖) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่างๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลายทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป ๗) จัดให้ความอารักขาคุ้มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (บรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มาพึงมาสู่แว่นแคว้นที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก

๑) อปริหานิยธรรมของชาววัชชีและพุทธาธิบายในวโรกาสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงโปรดแก่พระเจ้าวัชชีพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกะเจ้าลิฉณวีหลายพระองค์ซึ่งพากันเข้าไปเฝ้าถึงที่ประทับ ณ สารันทพเจดีย์ใกล้พระนครไพสาลี ทรงถวายบังคมแล้วประทับนั่งลงที่ส่วนข้างหนึ่งว่า “ดูก่อนเจ้าลิฉณวีทั้งหลาย เราจักแสดงอปริหานิยธรรม ๗ ประการ ที่ตั้งอยู่และปรากฏอยู่ในชาววัชชีเพียงใด ชาววัชชีพึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยเพียงนั้น คืออะไรบ้าง^{๓๓}

๑. จักหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

2. เมื่อประชุมก็จักพร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก

๓. จักไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จักไม่ถอนสิ่งที่ท่านบัญญัติไว้แล้ว ประพฤติมั่นอยู่ในธรรมของชาววัชชีครั้งโบราณ ตามที่ท่านบัญญัติไว้

๔. จักสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ท่านวัชชีผู้ใหญ่ทั้งหลายและจักสำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่าเป็นถ้อยคำอันตนพึงเชื่อฟัง

๕. จักข่มขืนบังคมปกครองหญิงในสกุล

๖. ยังคงสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์สถานของวัชชี ทั้งภายในและภายนอกและไม่ลบหลู่พลีกรรมอันชอบธรรม ซึ่งเคยให้เคยทำแก่เจดีย์สถานเหล่านั้น

๗. จักถวายความอารักขา ความคุ้มครอง ป้องกันโดยชอบธรรมในพระอรหันต์ทั้งหลาย เป็นอย่างดีด้วยหวังว่าในพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่มาพึงมาสู่แว่นแคว้นและที่มาแล้วพึงอยู่เป็นสุข

^{๓๓} อัง.สตตก. (ไทย) ๒๓/๑๙/๑๗-๑๘.

๒) อปริหานิยธรรมของชาววัชชีและพุทธานิบายในวโรกาสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงโปรดแก่วัสสการพราหมณ์พระเจ้าอชาตศัตรูเวเทหิบุตรแห่งแคว้นมคธทรงพระประสงค์จะยาดราหัพไปย่ำยิชาววัชชีจึงได้ตรัสเรียกวัสสการพราหมณ์มาอำมาตย์มาปรึกษาว่า “ดูก่อนท่านพราหมณ์ เชิญท่านเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ณ ภูเขาคิชฌกูฏ จงถวายบังคมพระบาทพระองค์ ด้วยเศียรเกล้าตามจงกลถามถึงความเป็นผู้มีพระอาพาธน้อยมีพระโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่าทรงมีกำลังความอยู่สำราญคำสั่งของเราแล้วทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าอชาตศัตรูทรงประสงค์จะยาดราหัพไปย่ำยิชาววัชชีผู้มีฤทธิ์ มีอานุภาพมาก ให้ขาดสูญให้พินาศให้ถึงความย่อยยับดับสูญ และท่านจงสำเนียงพระดำรัสที่พระองค์ทรงพยากรณ์ไว้ให้ ดีแล้วมาบอกแก่เรา พระตลาคตทั้งหลาย จะไม่ตรัสพระดำรัสที่คลาดเคลื่อนจากความจริงเลยวัสสการพราหมณ์รับพระราชโองการแล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับได้ปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง จึงได้กราบทูลตามที่พระเจ้าอชาตศัตรูตรัสสั่งมา”

พุทธานิบาย พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกะพระอานนท์ผู้ยืนถวายงานพัดอยู่ ณ เบื้องพระปฤษฎางค์ว่า “ดูก่อนอานนท์ ชาววัชชีประกอบด้วยอปริหานิยธรรม ๗ ประการ เพียงใด พึงหวังความเจริญได้แน่นอนไม่พึงหวังความเสื่อมเลย เพียงนั้น อปริหานิยธรรม ๗ ประการ ได้แก่

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
๒. เมื่อประชุมก็จักพร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่ควรทำ
๓. จักไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จักไม่ถอนสิ่งที่ท่านบัญญัติไว้แล้ว จักประพฤตินั่นอยู่ในธรรมของชาววัชชีตามที่บัญญัติไว้ในครั้งก่อน ๆ
๔. ชาววัชชียังสักการะ เคารพ นับถือ บูชาชาววัชชีผู้ใหญ่และจักสำคัญถ้อยคำแห่งท่านเหล่านั้นว่าเป็นถ้อยคำอันตนพึงเชื่อฟัง
๕. ชาววัชชีไม่ข่มขืนบังคับปกครองหญิงในสกุล
๖. ชาววัชชีจักสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจติยสถานของชาววัชชีทั้งภายในและภายนอกและจักไม่ลบหลู่พลีกรรมอันชอบธรรมซึ่งเคยให้ เคยทำแก่เจติยสถานแห่งนั้น
๗. ชาววัชชีจักถวายอารักขา ความคุ้มครอง ป้องกันอันชอบธรรมในพระอรหันต์ทั้งหลาย เป็นอย่างดีด้วยหวังว่าในพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่มา จงมาสู่แคว้นแคว้นที่มาแล้ว พึงอยู่เป็นสุข

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกะวัสสการพราหมณ์ว่า ดูก่อนพราหมณ์สมัยหนึ่งเราอยู่ ณ สารันทบทเจติยโกฏิพระนครไพสาลี ได้แสดงอปริหานิยธรรม ๗ ประการนี้ แก่เจ้าวัชชี วัสสการพราหมณ์กราบทูลว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญชาววัชชีประกอบด้วยอปริหานิยธรรมแต่ละอย่าง ก็พึงหวังความเจริญได้แน่นอน ไม่พึงหวังความเสื่อมเลยจะกล่าวไปใยถึงชาววัชชีผู้ประกอบด้วย

อภิธานิยธรรม ๗ ประการเล่า อนึ่งพระเจ้าอชาตศัตรูไม่พึงทำต่ออุทธรด้วยได้เว้นเสียจากการเกลี้ยกล่อม เว้นเสียจากการยุยงให้แตกกัน ข้าพระองค์ผู้มีกิจมากมีกรรมมากขอกราบลาไป ณ บัดนี้^{๓๔}

๔) อภิธานิยธรรม นี้จะเป็นไปเพื่อความเจริญทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายสงฆ์ อภิธานิยธรรม หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม ๗ ประการ ผู้ปฏิบัติธรรมนี้จะเป็นอย่างไปเพื่อความเจริญทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายสงฆ์ ดังนี้

๑. ฝ่ายบ้านเมือง

๑.๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันของคนในสังคม จะต้องมีการพบปะ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของคนในสังคมซึ่งเจริญไม่เกิดความเสื่อมในทุกกรณี เช่น ในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก มีอะไรพูดกันปรึกษากัน ลูกก็จะอบอุ่น ปัญหาลูกไปติดยาเสพติด ก็จะไม่เกิดขึ้น ในสถานที่ทำงาน หัวหน้ามีการประชุมปรึกษากับผู้ร่วมงานทุกครั้ง งานก็จะราบรื่น หากมีข้อผิดพลาด ทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น

๑.๒) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและกระทำการกิจที่ควรทำ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกันไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้ เช่น ในครอบครัวมีอะไรปรึกษารื้อกันต้องอยู่พร้อม ๆ กัน เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจ

๑.๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่เลิกสิ่งที่ยังบัญญัติไว้แล้ว เช่น บ้านเมืองจะสงบสุขได้ ทุกคนจะต้องบัญญัติและไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของคณะและสังคมตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ตัวอย่าง เช่น นักเรียนจะต้องแต่งเครื่องแบบของโรงเรียนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยจะแต่งกายตามใจตนเองไม่ได้

๑.๔) เคารพนับถือผู้ใหญ่การเคารพและรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะผู้ใหญ่เกิดก่อน ผ่านประสบการณ์มากกว่า ประกอบกับการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีผู้นำ ถ้าเราให้การเคารพและเชื่อฟังผู้นำ สังคมก็จะไม่วุ่นวาย เช่น ถ้าลูกเชื่อฟัง พ่อ แม่ ก็จะเป็นคนดีได้ เพราะไม่มีพ่อแม่คนไหนอยากลูกตนเองให้ชั่ว

๑.๕) ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บุรุษควรให้เกียรติให้การยกย่องปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก ถ้าสังคมใดๆ ผู้หญิงถูกกดขี่ข่มขืนมาก ๆ ความเสื่อมก็จะเกิดกับสังคมนั้น

^{๓๔} ๐.สตตก.(ไทย) ๒๓/๒๐/๑๘-๒๒.

๑.๖) สักการะเคารพเจดีย์ หมายถึง การให้ความเคารพและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญในศาสนา เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันและระลึกถึงกัน เช่น การเคารพพระปฐมเจดีย์

๑.๗) ให้การอารักขา คຸ້ມครอง อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ คือ การคຸ້ມครองบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป เช่น การทำบุญด้วยปัจจัย ๔ เป็นต้น

๒. ฝ่ายพระสงฆ์

๒.๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ในกิจของสงฆ์ที่ต้องทำร่วมกันไม่ว่าเรื่องเล็กหรือใหญ่ เช่น การทำบุญอุโบสถสังฆกรรม

๒.๒) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและทำกิจที่สงฆ์ต้องทำการประชุมถือว่าเป็นกิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน แต่การที่จะให้สงฆ์ทุกรูปยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อความสามัคคีก็จะต้องอาศัยความพร้อมเพรียงกันทุก ๆ ครั้ง เช่น การทำพิธีกรรมในงานมงคลนิยมใช้พระสงฆ์ ๙ รูปก็ต้องมาพร้อมกันจึงจะทำพิธีกรรมได้

๒.๓) ไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงบัญญัติ ไม่ล้มเลิกสิ่งที่พระองค์บัญญัติไว้ ถือว่าสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ เปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตาม

๒.๔) เคารพนับถือและรับฟังถ้อยคำของภิกษุผู้ใหญ่ในการปกครองของพระสงฆ์ จะให้อำนาจแก่ผู้ที่มีความสามารถตามบรรดาศักดิ์ เช่น ภิกษุผู้ใหญ่สังฆบิดร สังฆปริณายกภิกษุทุกรูปจะต้องปฏิบัติตามลำดับขั้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

๒.๕) ไม่ลุอำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น เพราะพระสงฆ์ตัดแล้วซึ่งกิเลสต้นหาความอยากมีอยากได้จะต้องไม่เกิดขึ้น จึงจะเป็นที่ยกย่องของคนทั่วไป

๒.๖) ยินดีในเสนาสนะอันควร คือ พระสงฆ์ต้องมีชีวิตเรียบง่าย มุ่งแสวงหาธรรมเพื่อเผยแพร่ให้กับผู้อื่น

๒.๗) ตั้งใจอยู่ว่าเพื่อนภิกษุสามเณรเป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาสขอให้มาที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข คือ พระสงฆ์ต้องใจกว้างยินดีต้อนรับสมาชิกใหม่และมีความปรารถนาดีต่อสมาชิกเก่าเพื่อสังคมสงฆ์จะได้ไม่เกิดความเสื่อม^{๓๕}

๕) อปริหานิยธรรมกับหลักธรรมสำหรับใช้ในการปกครอง อปริหานิยธรรมกับหลักธรรมสำหรับใช้ในการปกครองเพื่อป้องกันมิให้การบริหารหมู่คณะเสื่อมถอย แต่กลับเสริมให้เจริญเพียงส่วนเดียว สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมู่ชนและผู้บริหารบ้านเมืองและพระภิกษุสงฆ์ ดังนั้น คือ อปริหานิยธรรมสำหรับหมู่ชนและการบริหารบ้านเมืองเป็นหลักในการปกครองโดยปฏิบัติตามหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อม นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว มี ๗ ประการ คือ

^{๓๕} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๑๓๖/๘๒-๘๓.

๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ เป็นการประชุมพบปะปรึกษาหารือกิจกรรมต่างๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และหาแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกันโดยสม่ำเสมอ

๒) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และทำกิจกรรมร่วมกัน

๓) ไม่บัญญัติหรือลบล้างข้อบัญญัติต่างๆ เป็นการไม่เพิกถอนไม่เพิ่มเติม ไม่ละเมิด กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มีบัญญัติไว้

๔) ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ผู้มีประสบการณ์ยาวนาน

๕) ไม่ข่มเหงสตรี เป็นการให้เกียรติและคุ้มครองสตรี

๖) เคารพบูชาเจตีย์ คือ การแสดงความเคารพต่อศาสนสถาน ปุชนียสถาน อันเป็นเครื่องเตือนความจำ ปลุกเร้าให้เราทำความดี

๗) ให้การอารักขาพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ทรงศีล

ในสมัยพุทธกาลมีระบอบการปกครองอยู่ ๒ ระบอบ คือ ระบอบราชาธิปไตยหรือ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ที่กษัตริย์มีอำนาจสิทธิขาดแต่ผู้เดียวกับระบอบ สามัคคีธรรม ซึ่งมีพลเมืองชั้นสูงที่มีอำนาจ ตำแหน่งและเงินเลือกตั้งบุคคลในชนชั้นสูงด้วยกันให้เป็น ประธานที่ประชุมหรือเป็นพระราชามีอำนาจจำกัด ต้องขึ้นอยู่กับสภาชนชั้นสูง เช่น การปกครอง ของแคว้นสักกะที่มีพระเจ้าสุทโธทนะพระพุทธบิดากษัตริย์ เพราะได้รับคัดเลือกจากพวกราชวงศ์ ศากยะด้วยกันให้เป็นพระราชามีสภาชื่อศากยะสังฆะเป็นผู้ร่วมใช้อำนาจปกครองด้วย การปกครองระบอบสามัคคีธรรมนี้มีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกับระบอบประชาธิปไตย คือมีการเลือกตั้งผู้ปกครองและการประชุมสภาที่มีระเบียบปฏิบัติหลายประการคล้ายคลึง กับการประชุมรัฐสภาในปัจจุบัน คือหลักการที่เชื่อว่า อภิปรายธรรมที่ทำให้เจริญโดยส่วนเดียว คือไม่มีความเจริญรุ่งเรืองมั่งคั่งและเข้มแข็ง แม้แต่พระเจ้าอชาตศัตรูกษัตริย์แบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์แห่งกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ “อภิมหาอำนาจแห่งชมพูทวีป” ในเวลานั้น ยังมิกล้ายกกองทัพไปในตอนแรกต้องส่งไส้ศึก คือ วัสสการพราหมณ์ไปยุยง ให้แตกความสามัคคีและมีได้ตั้งมั่นอยู่ในอภิปรายธรรมเสียก่อนจึงสามารถริษยาพลไปตีแคว้นวัชชีได้

หลักอภิปรายธรรม มี ๗ ประการ ดังนี้

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและทำกิจควรกัน

๓. ไม่บัญญัติหรือเลิกล้มข้อบัญญัติตามอำเภอใจ

๔. เคารพให้เกียรติและรับฟังความเห็นของผู้ใหญ่

๕. ให้เกียรติและคุ้มครองสตรีและเด็ก

๖. เคารพสักการบูชาปุชนียสถาน

๗. ให้ความอารักขาแก่พระอรหันต์ สมณพราหมณ์และผู้ทรงวิชาคุณ

หลักอภิธานิยธรรม ๗ นี้ สามารถนำมาใช้ในการประชุมทั่วไปแม้แต่การประชุมของข้าราชการบริหารของกษัตริย์ในระบอบสมบูรณาสิทธิราชย์ และแม้ในการประชุมรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ก็ควรจะนำมาใช้ได้ เช่นนี้แล้วการขาดประชุมจนไม่ครบองค์ประกอบและความวุ่นวายอื่น ๆ ในที่ประชุมรัฐสภา เช่น การไม่เคารพเชื่อฟังประธานในที่ประชุมก็คงลดลงได้บ้าง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยอมรับระบอบการปกครองทั้งสองแบบที่มีอยู่ในชมพูทวีปดังกล่าวแล้ว พระองค์ไม่ได้สนับสนุนหรือแสดงความเห็นว่ารบอบการปกครองแบบใดดีกว่ากัน เพราะทรงเห็นว่าระบอบการปกครองใดก็ไม่สำคัญ สิ่งที่สำคัญอยู่ที่ผู้ปกครองต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ปกครองโดยธรรม ถ้าเป็นพระราชาก็เป็นธรรมราชาใช้อำนาจแบบธรรมาธิปไตย การที่พระธรรมของพระองค์ ทำให้พระพุทธศาสนาสามารถเผยแผ่เจริญรุ่งเรืองและประดิษฐานอยู่ได้ทั้งในแคว้นที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตย และระบอบสมัคคีธรรม^{๓๖}

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่า หลักอภิธานิยธรรม ๗ ประการเป็นหลักธรรมอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของหมู่คณะหรือสังคม กล่าวคือ เป็นหลักธรรมอันเป็นอุปการะมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก เพราะเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งเอื้อประโยชน์แก่บุคคลรอบข้างด้วย ซึ่งหลักธรรมอันนี้จะสามารถนำไปสู่วิถีทางแห่งการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลและเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของสังคมต่อไป

๒.๕ ข้อมูลพื้นฐานของตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในการวิจัยครั้งนี้ควรจะทราบข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้รวบรวมมาดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้ง อาณาเขต ประชากร และข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง (แสดงที่ตั้งและระยะห่างจากอำเภอ)ทิศเหนือจดเทศบาลตำบลเวียงยองและเทศบาลตำบลบ้านกลางทิศใต้ จด องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหานม ทิศตะวันออกจด เทศบาลตำบลศรีบัวบานทิศตะวันตก จด เทศบาลตำบลเวียงยองอยู่ห่างจากอำเภอเมืองลำพูน ๕ กิโลเมตรมีเนื้อที่จำนวน ๕๕.๖๗๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๔,๗๙๖ ไร่

^{๓๖} สโรช สันตะพันธ์ , พระพุทธศาสนากับหลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php> [๓ ก.ย. ๒๕๕๖].

ภูมิประเทศ (แสดงภูมิประเทศของ อบต.)เป็นที่ราบสูงมีภูเขาอยู่ทางทิศตะวันออกของตำบลพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายอยู่ใกล้ย่านนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจังหวัดลำพูน และเป็นที่ตั้งของบริษัทในเครือสหพัฒนาอินเตอร์โฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) มีจำนวนหมู่บ้าน ๑๘ หมู่บ้าน (แสดงจำนวนหมู่บ้านที่อยู่ในเขต อบต.) ได้แก่

หมู่ที่ ๑	บ้านสันคะยอม	หมู่ที่ ๒	บ้านหนองบัว
หมู่ที่ ๓	บ้านป่าตึงงาม	หมู่ที่ ๔	บ้านหลุก
หมู่ที่ ๕	บ้านหนองปลาขอ	หมู่ที่ ๖	บ้านสันป่าสัก
หมู่ที่ ๗	บ้านน้ำพุ	หมู่ที่ ๘	บ้านห้วยม้าโค้ง
หมู่ที่ ๙	บ้านกอเปา	หมู่ที่ ๑๐	บ้านหนองหลุม
หมู่ที่ ๑๑	บ้านหนองท่า	หมู่ที่ ๑๒	บ้านสันหลวง
หมู่ที่ ๑๓	บ้านหนองซิว	หมู่ที่ ๑๔	บ้านหนองไซ
หมู่ที่ ๑๕	บ้านน้ำบ่อเหลียง	หมู่ที่ ๑๖	บ้านทรายทอง
หมู่ที่ ๑๗	บ้านใหม่ร่องเกลบ	หมู่ที่ ๑๘	บ้านใหม่จตุจักร

ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น ๑๒,๙๔๕ คน แยกเป็นชาย ๖,๔๘๘ คน หญิง ๖,๔๕๗ คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย ๒๓๙.๙๕ คน / ตารางกิโลเมตร (ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗)

สถานที่ราชการในพื้นที่จำนวน ๙ แห่ง

- ๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน
- ๒) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดลำพูน
- ๓) สำนักงานพลังงานจังหวัดลำพูน
- ๔) หน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ ลพ ๑ (แม่ธิ – แม่สาร)
- ๕) สถานีไฟฟ้าย่อยลำพูน ๓ (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดลำพูน)
- ๖) สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดลำพูน
- ๗) สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน
- ๘) ศาลจังหวัดลำพูน แผนกคดีเด็กและเยาวชน
- ๙) หมวดการทางลำพูน
- ๑๐) ศูนย์ส่งเสริมการควบคุมไฟป่าภาคเหนือ

อาชีพ (แสดงอาชีพของประชากรในเขต อบต.)

จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๖,๑๘๑ ครัวเรือน

๑. ทำการเกษตรกรรม จำนวน ๒,๙๑๔ ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ ๔๗.๑๔

๒. รัฐบาลการ จำนวน ๘๗๒ ครั้วเรือนคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑๑

๓. รัฐบาลทั่วไป/ค้าขาย อื่น ๆ จำนวน ๒,๓๙๕ ครั้วเรือนคิดเป็นร้อยละ ๓๘.๗๕

การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา ๕ แห่ง (โรงเรียนเอกชน ๑ แห่ง)
- โรงเรียนมัธยมศึกษา ๒ แห่ง (โรงเรียนขยายโอกาสจากระดับประถมศึกษา)
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ๕ แห่ง
- หอกระจายข่าว ๑๘ แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน / ห้องสมุดประชาชน ๑๘ แห่ง

การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักในปีที่ผ่านมา

ผลการพัฒนาระยะที่ผ่านมาในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๕ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ได้รับการจัดสรรงบประมาณค่อนข้างจำกัด ทำให้งบประมาณไม่เพียงพอที่จะดำเนินงานตามโครงการได้ครบถ้วน จึงจำเป็นต้องบริหารงบประมาณอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โดยเรียงลำดับความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์และตอบสนองความต้องการตลอดจนสามารถบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนได้ในระดับหนึ่งและต้องบริหารจัดการด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างอาชีพ เสริมรายได้ในท้องถิ่นให้มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป ซึ่งจากการมุ่งพัฒนาในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก สามารถดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการในยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้^{๓๗}

ยุทธศาสตร์ด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน

ได้มีการดำเนินงานตามโครงการด้านต่างๆ ได้แก่การพัฒนาสาธารณสุขปศุสัตว์ขั้นพื้นฐานคมนาคมในพื้นที่ให้มีเส้นทางสัญจรไปมาได้สะดวก การพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค - บริโภค ระบบการระบายน้ำ การติดตั้งและบำรุงรักษาระบบไฟฟ้าให้มีระบบสาธารณสุขปศุสัตว์ขั้นพื้นฐานที่สมบูรณ์ พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งสามารถดำเนินการได้ร้อยละ ๖๗.๕๐ ของแผนงานที่กำหนดทั้งนี้เนื่องมาจากงบประมาณในการดำเนินการยังไม่เพียงพอกับความจำเป็นที่ต้องดำเนินงานในบางพื้นที่เป็นลักษณะโครงการขนาดใหญ่ต้องมีการประสานโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

ยุทธศาสตร์ด้านการเกษตร

ได้มีการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตร เพื่อแปรรูปสินค้าการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า เช่น สนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดฝึกอบรมฯ

^{๓๗} องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก, ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๘), ประกาศองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก “ประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๕๙), (ถ้าพบ : สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, ๒๕๕๖), หน้า ๙-๑๖.

อาชีพต่างๆ สนับสนุนกลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลป่าสัก กลุ่มผู้ผลิตหมูหวานและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเกษตรอื่นๆ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ร้อยละ ๗๘.๕๗ ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการยังมีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะจัดทำให้ครบทุกกระบวนการและยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านซึ่งต้องอาศัยจากหน่วยงานอื่น ประกอบกับสภาพสังคมในพื้นที่ตำบลป่าสักได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมเพราะเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมศรีสุพรรณฯ และบริษัทอื่นๆ ทำให้ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เข้าไปประกอบอาชีพอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้มากและเห็นผลได้เร็ว จึงไม่ให้ความสนใจอาชีพด้านการเกษตรเท่าที่ควร ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการเพื่อพัฒนา ปรับปรุงอาชีพการเกษตร ให้สามารถเข้าถึงและคงอยู่กับประชาชนต่อไป

ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ได้มีการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้กับประชาชนในพื้นที่ในหลากหลายกิจกรรม และส่งเสริมกิจกรรมในการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้านทั้งในส่วนของวัฒนธรรมที่เป็นความเชื่อของชุมชนหรือวัฒนธรรมที่มีมาช้านาน เช่น ประเพณีสงกรานต์ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงฆ์พระธาตุและประเพณีต่างๆ ในชุมชน ตำบลป่าสักตลอดถึงการบำรุงรักษาสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัด หรือการส่งเสริมให้ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับประชาชนและเยาวชนในพื้นที่ตำบลป่าสัก ซึ่งสามารถดำเนินการได้ร้อยละ ๘๓.๘๗ โดยประชาชนให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดีและจะได้ดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตลอดมา ทั้งด้านการรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน หรือการขยายเขตพื้นที่ของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถดำเนินการได้ร้อยละ ๗๕.๐๐ โดยส่วนมากการดำเนินงานจะเป็นลักษณะสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนในพื้นที่ ตำบลป่าสักให้เกิดความตระหนัก ในการรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่เนื่องจากพื้นที่ตำบลป่าสักเป็นที่ตั้งของภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้สภาพแวดล้อมในบางจุดเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วแต่ก็ได้มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อร่วมกันเฝ้าระวังแก้ไขปัญหาซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยภาพรวมของตำบลป่าสักยังไม่มีปัญหารุนแรงเกิดขึ้น

ยุทธศาสตร์ด้านการเมืองการบริหาร

ได้มีการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ เพื่อมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลป่าสักเกิดความสามัคคี ห่วงแหนและรักในชุมชนของตนเอง ซึ่งลักษณะโครงการต่างๆ ได้มีทั้งการจัดกิจกรรมกีฬา และกิจกรรมอื่นๆ เช่น การจัดการแข่งขันกีฬาสมาคมคีตด้านภยยาเสพติดตำบลป่าสักเป็นประจำทุกปีโดยมีประชาชนในตำบลป่าสักเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเป็นจำนวนมากหรือการสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่าย

ผู้ประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดตำบลป่าสักหรือกลุ่ม อปพร. ตำบลป่าสัก โดยมีประชาชนอาสาสมัคร เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถดำเนินงานตามโครงการได้ร้อยละ ๙๑.๖๗จึงก่อให้เกิดความสงบสุขในพื้นที่ เป็นอย่างดี

ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม

ได้มีการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ เพื่อมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในพื้นที่ตำบล ป่าสัก แต่เนื่องด้วยเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม ก็ยังคงวิถีการดำเนิน ชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ ซึ่งการดำเนินการอาจจะมีข้อจำกัดหลายประการ จึงสามารถดำเนินการได้ ร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยสรุป แล้วการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การ พัฒนาด้านต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักสามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ กำหนดไว้ ซึ่งส่วนใหญ่จะดำเนินการตามลำดับความสำคัญ ความเร่งด่วน ความจำเป็นของประชาชนตำบลป่าสัก โดยอยู่ภายใต้กรอบงบประมาณที่มีอยู่และบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ ในปีงบประมาณถัดไปก็จะได้นำผลสรุป ด้านต่างๆ มาเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วง ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๕๙)

วิสัยทัศน์การพัฒนา

ยึดมั่นประชาธิปไตย ใช้หลักธรรมาภิบาล บริหารงานแบบมีส่วนร่วม
จากวิสัยทัศน์การพัฒนา ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังต่อไปนี้

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการเมืองการบริหาร
๒. ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม
๓. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพภาคเกษตร
๔. ยุทธศาสตร์ด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน
๕. ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
๖. ยุทธศาสตร์ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๕๙)

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการเมืองการบริหาร

พันธกิจ

๑.๑ ดำเนินการสานต่อผลักดันการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก เป็น เทศบาล ตำบลป่าสัก ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในตำบลป่าสัก และพัฒนาการบริหาร

๑.๒ ส่งเสริมการเฝ้าระวังเพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยร่วมกับกำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประสานพลังแผ่นดินตำบลป่าสัก และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพล เรือน องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก (อปพร.อบต.ป่าสัก)

๒. ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม พันธกิจ

- ๒.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการระบบต้นน้ำ
- ๒.๒ การบริหารจัดการขยะ
- ๒.๓ การบริหารจัดการป่าชุมชน

๓. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพภาคเกษตร พันธกิจ

๓.๑ การส่งเสริมอาชีพให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าสักมีรายได้ที่เพียงพอและมั่นคง โดยอยู่บนพื้นฐานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๓.๒ ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เช่น การปลูกข้าว แบบครบวงจรและเกิดความยั่งยืน ในอาชีพ ตั้งแต่การผลิตจนถึงการจำหน่ายให้เป็นผลิตภัณฑ์ของตำบล เช่น การทำเมล็ดพันธุ์จำหน่าย มีโรงสีข้าว ชุมชน และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากข้าว

๓.๓ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำเพื่อสนับสนุนการผลิตภาคการเกษตร โดยสร้างระบบ เหมืองฝายและพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนของชุมชน

๓.๔ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ

๓.๕ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนของตำบลให้มีมูลค่าและการพัฒนาด้านการตลาด

๓.๖ ส่งเสริมด้านการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

๔.ยุทธศาสตร์ด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน

พันธกิจ

๔.๑ ส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษา รวมทั้งการจัดให้มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสาธารณประโยชน์อื่นๆ เช่น การพัฒนาระบบประปาในการอุปโภค – บริโภค การพัฒนาระบบ ไฟฟ้าในครัวเรือน และไฟฟ้าเพื่อการเกษตร การพัฒนาเส้นทางจราจรอย่างทั่วถึง

๔.๒ ส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก สตรี คนชรา ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อ และผู้ด้อยโอกาส

๔.๓ ส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มพัฒนาสตรีตำบลป่าสัก

๔.๔ ส่งเสริมการออกกำลังกายให้กับประชาชนเพื่อให้มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัย ไข้เจ็บ

๔.๕ ส่งเสริมและพัฒนาด้านการกีฬาให้กับเยาวชนให้มีมาตรฐานสากล

๔.๖ ส่งเสริมด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ทุกรูปแบบ

๔.๗ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อลดอัตราการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินจากอุบัติเหตุทางการจราจรและด้านอื่นๆ

๔.๘ ส่งเสริมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยรวมทั้งภัยพิบัติอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลป่าสักและการบริการรถกู้ภัยตลอด ๒๔ ชั่วโมง สำหรับประชาชนในพื้นที่ตำบลป่าสัก

๔.๙ ส่งเสริมด้านการสาธารณสุข เช่น ด้านสุขภาพ การเฝ้าระวังโรคภัยไข้เจ็บ การออกกำลังกาย และส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่ม อสม. ในตำบลป่าสัก

๕. ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน **พันธกิจ**

๕.๑ ส่งเสริมให้มีแหล่งการศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่อย่างเต็มรูปแบบ

๕.๒ ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในชุมชนให้กับกลุ่มผู้ที่สนใจอย่างทั่วถึง

๕.๓ ส่งเสริมการพลิกฟื้นประเพณีอันล้ำค่าในท้องถิ่น เช่น ประเพณีสลากภัตร สลากย้อม

๕.๔ ส่งเสริมการศึกษาทางวัฒนธรรม เช่น ตำนานเจ้าแม่จามเทวี สระหนองบัว วัดดอยติพระบาทดอยไช กุ่มน้ำไก่อ้ง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตลอดถึงประชาชนทั่วไป

๖. ยุทธศาสตร์ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างครอบคลุมและทั่วถึง **พันธกิจ**

๖.๑ ส่งเสริมการใช้สื่อวิทยุชุมชนในการแจ้งข้อมูลข่าวสารในชุมชน

๖.๒ ส่งเสริมการขยายบริการอินเทอร์เน็ตในพื้นที่อย่างทั่วถึง

นโยบายการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก

๑. นโยบายด้านการเมืองการบริหาร

๑.๑ ดำเนินการสานต่อผลักดันการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสักเป็นเทศบาลตำบลป่าสัก ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในตำบลป่าสักและพัฒนาการบริหาร

๑.๒ ส่งเสริมการเฝ้าระวังเพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยร่วมกับกำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดตำบลป่าสักและอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก (อปพร. อบต.ป่าสัก)

๒. นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม

๒.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการระบบต้นน้ำ

๒.๒ การบริหารจัดการขยะ

๒.๓ การบริหารจัดการป่าชุมชน

๓. นโยบายด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพภาคเกษตร

๓.๑ การส่งเสริมอาชีพให้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าสักมีรายได้ที่เพียงพอและมั่นคง โดยอยู่บนพื้นฐาน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

๓.๒ ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เช่น การปลูกข้าว แบบครบวงจรและเกิดความ ยั่งยืนในอาชีพ ตั้งแต่การผลิตจนถึงการจำหน่ายให้เป็นผลิตภัณฑ์ของตำบล เช่น การทำเมล็ดพันธุ์ จำหน่าย มีโรงสีข้าวชุมชนและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากข้าว

๓.๓ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำเพื่อสนับสนุนการผลิตภาคการเกษตร โดยสร้างระบบเหมืองฝาย และพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนของชุมชน

๓.๔ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริฯ

๓.๕ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนของตำบลให้มีมูลค่าและการพัฒนาด้านการตลาด

๓.๖ ส่งเสริมด้านการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

๔. นโยบายด้านสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน

๔.๑ ส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษา รวมทั้งการจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคสาธารณูปการ และสาธารณประโยชน์อื่น ๆ เช่น การพัฒนาระบบประปาในการอุปโภค – บริโภค การพัฒนาระบบ ไฟฟ้าในครัวเรือน และไฟฟ้าเพื่อการเกษตร การพัฒนาเส้นทางจราจรอย่างทั่วถึง

๔.๒ ส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก สตรี คนชรา ผู้พิการ ผู้ติดเชื้ และผู้ด้อยโอกาส

๔.๓ ส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่มพัฒนาสตรีตำบลป่าสัก

๔.๔ ส่งเสริมการออกกำลังกายให้กับประชาชนเพื่อให้มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

๔.๕ ส่งเสริมและพัฒนาด้านการกีฬาให้กับเยาวชนให้มีมาตรฐานสากล

๔.๖ ส่งเสริมด้านการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ทุกรูปแบบ

๔.๗ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อลดอัตราการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน จากอุบัติเหตุ ทางจราจรและด้านอื่นๆ

๔.๘ ส่งเสริมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งภัยพิบัติอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นใน พื้นที่ตำบลป่าสักและการบริการรถกู้ภัยตลอด ๒๔ ชั่วโมง สำหรับประชาชนในพื้นที่ตำบลป่าสัก

๔.๙ ส่งเสริมด้านการสาธารณสุข เช่น ด้านสุขภาพ การเฝ้าระวังโรคภัยไข้เจ็บ การออกกำลังกายและส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่ม อสม.ในตำบลป่าสัก

๕. นโยบายด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

๕.๑ ส่งเสริมให้มีแหล่งการศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่อย่างเต็มรูปแบบ

๕.๒ ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในชุมชนให้กับกลุ่มผู้ที่สนใจอย่างทั่วถึง

๕.๓ ส่งเสริมการพลิกฟื้นประเพณีอันล้ำค่าในท้องถิ่น เช่น ประเพณีสลากภัตร สลากย้อม

๕.๔ ส่งเสริมการศึกษาทางวัฒนธรรม เช่น ดำเนินเจ้าแม่จามเทวี สระหนองบัว วัดดอยติ พระบาทดอยไซ กุ่ม้าโก้ง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตลอดถึงประชาชนทั่วไป

๖. นโยบายด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

๖.๑ ส่งเสริมการใช้สื่อวิทยุชุมชนในการแจ้งข้อมูลข่าวสารในชุมชน

๖.๒ ส่งเสริมการขยายบริการอินเทอร์เน็ตในพื้นที่อย่างทั่วถึง

สรุปแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง มีฐานะเป็นนิติบุคคล ได้บริหารงานท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชนทั้งการบริหารงานทางด้านเศรษฐกิจจะบริหารไปทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลักเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังได้บริหารงานด้านสังคม สถาบันทางศาสนา ศูนย์การศึกษา สาธารณสุข ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ทางด้านการบริหารพื้นฐานทางคมนาคม โทรคมนาคม ไฟฟ้า แหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารตลอดจนแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้มีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน โดยจะสรุปงานวิจัยที่ได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์และตามกรอบแนวคิดที่ใช้วิจัยของแต่ละด้านดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เพราะเป็นการที่ประชาชนมีส่วนในการเสนอปัญหาและความต้องการต่างๆ เพื่อบรรจุเข้าสู่แผนการพัฒนา อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาตำบลได้อย่างตรงตามความต้องการของประชาชนมากที่สุด มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

อารียา บุญเปลื้อง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่ : เปรียบเทียบชาวไทยพื้นราบกับชาวไทยภูเขา” พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสูงตัวแปรปัจจัยด้านเพศสถานภาพสมรสรายได้ตำแหน่งงานครั้งที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการ

จัดทำแผนของผู้นำท้องถิ่นทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง และยังมีความแตกต่างในการประสานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันมีผลสืบเนื่องมาจากผู้นำท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นและขาดความรู้ในกระบวนการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาจากนั้นยังพบอีกว่าการร่วมรับประโยชน์ทั้งผู้นำชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาไม่ได้รับประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอันได้แก่ ค่าตอบแทนในการเข้าร่วมจัดทำแผน^{๓๘}

สมจิตร ศรีสนอง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของประชาชนตำบลหนองบัว พบว่า วิธีการและรูปแบบในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลตามระเบียบองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว” มีแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลร่วมกันค้นหาปัญหา ความต้องการของประชาชน พิจารณาปัญหาและมีการจัดทำลำดับความสำคัญของปัญหาในแต่ละด้าน และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านพบว่าทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง^{๓๙}

ภัทรนิษฐ์ เสาทอง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมอแสงซะ จังหวัดสุรินทร์” โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการดำเนินการประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลางส่วนด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลประชาชนมีส่วนร่วมในระดับน้อย^{๔๐}

ผ่องศรี คะรายรัมย์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดหวาย อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์” พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากเช่นกันโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำจะได้ดังนี้การมีส่วนร่วมในการ

^{๓๘} อาริยา บุญเปลื้อง, “การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่นในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เปรียบเทียบชาวไทยภูเขากับชาวไทยพื้นราบ”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๙.

^{๓๙} สมจิตร ศรีสนอง, “การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของประชาชนตำบลหนองบัว อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๕๓.

^{๔๐} ภัทรนิษฐ์ เสาทอง, “การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลมอแสงซะ จังหวัดสุรินทร์”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์), ๒๕๕๒.

เสนอปัญหาการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามลำดับ^{๔๑}

ไพศาล แก้วบุตรดี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ” พบว่า ๑. การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน ได้แก่ ต้องสร้างชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญการจัดเวทีเรียนรู้และมีส่วนร่วม ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอย่างต่อเนื่องและจริงจัง แผนพัฒนาตำบลได้รับการนำไปปฏิบัติ มีการติดตามประเมินผลและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน^{๔๒}

สมศักดิ์ น้อยนคร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์” จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการปฏิบัติงานและด้านการรับประโยชน์อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการคิดพัฒนา ด้านการตัดสินใจและด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์ กับปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนประชาชนที่มีเพศและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลไม่แตกต่างกัน^{๔๓}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นมีความสำคัญมากในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งหากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

^{๔๑} ผ่องศรี คะรายรัมย์, “การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกุดหวาย อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์), ๒๕๕๓.

^{๔๒} ไพศาล แก้วบุตรดี, “การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดกาฬสินธุ์”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์), ๒๕๕๕.

^{๔๓} สมศักดิ์ น้อยนคร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์), ๒๕๕๑.

มาก ผู้บริหารท้องถิ่นก็สามารถกำหนด นโยบายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของงานเป้าหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในส่วนท้องถิ่นให้มากที่สุด จึงเป็นปัญหาให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

การจัดทำแผนเป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางด้านการจัดการให้ผู้วางแผนมีสายตากว้างไกลมองเหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ปัญหาความต้องการของประชาชนในสังคมนั้น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องเตรียมตัวและเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความผันผวนของสิ่งแวดล้อมอันได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นไว้หลากหลาย ดังนี้

ธนวัฒน์ คำภีลานนท์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการในชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคตจังหวัดปทุมธานีผลการวิจัยพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางรายด้านอยู่ในระดับมากหนึ่งด้านคือการการรับผลประโยชน์และอยู่ในระดับปานกลาง ๓ ดังนี้ ด้านการตัดสินใจด้านการประเมินผลและด้านปฏิบัติการ”^{๔๔}

พิกุล สัจจามรรค ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลนครลำปางอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง” ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครลำปาง ผลการศึกษาพบว่าประเด็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลนครลำปางพบว่าประชาชนจำนวนมากมีความรู้พื้นฐานในเรื่องสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับรัฐบาลให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นพบว่ากิจกรรมที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีนครลำปางแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความสนใจในความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นประเด็นการขยายผล การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลนครลำปางคือการเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนขั้นตอน การปฏิบัติการหรือการดำเนินการขั้นตอนการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันและขั้นตอนการติดตามประเมินผลซึ่งผลการศึกษาที่ได้ประชาชนไม่เข้าไปมีส่วนร่วมเพราะมีตัวแทนหรือเพื่อนบ้าน

^{๔๔} ธนวัฒน์ คำภีลานนท์, “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร), ๒๕๕๐.

เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่แล้วเทศบาลนครลำปางจะต้องกระตุ้นและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมกระบวนการบริหารจัดการซึ่งได้แก่การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันและการมีส่วนร่วมในการประเมินผล^{๔๕}

เกสซ์ พุยเจริญ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบลไชยปราการ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๗” ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสามปีในการแก้ไขปัญหาชุมชน/หมู่บ้านในพื้นที่เทศบาลไชยปราการ ประสบผลสำเร็จในระดับมากกล่าวคือคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นคุณภาพในการให้บริการประชาชนดีขึ้น การดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบลสามารถแก้ไขปัญหาความจำเป็นเร่งด่วนของประชาชนและชุมชน สอดคล้องและตรงตามความต้องการของประชาชนเป็นส่วนใหญ่การจัดสรรงบประมาณคำนึงความคุ้มค่าและเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนคุ้มค่ากับงบประมาณเวลาและทรัพยากรที่ใช้ไป^{๔๖}

พระบุญเลิศ ฐิตโสภโณ (แสงวิไลยาน) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวม ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๒.๖๗ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำแนกตาม เพศ อายุ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ ๐.๐๕ ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ประชาชนมีส่วนร่วมความคิดและตัดสินใจ กำหนดแผนพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลน้อย ประชาชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการบริหารงาน กาดตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้อย

^{๔๕} พิกุล สัจจามรรค, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลนครลำปาง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๘.

^{๔๖} เกสซ์ พุยเจริญ, “การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเทศบาลของตำบลไชยปราการ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๗”, การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๐.

ประชาชนยังไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการประกอบอาชีพเพียงพอ ประชาชนไม่มีโอกาสในการเข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการใช้งบประมาณ การประเมินแผนงานการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหาดุพนม จังหวัดนครพนม องค์การบริหารส่วนตำบลควรสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอแนวทางร่วมกันปรับปรุงระบบการบริหารงานและตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนให้ประชาชนได้มีทุนทรัพย์ในการจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ควรเปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้าร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น^{๔๗}

สุภาพ ศรีเมือง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมประชาชนในการพัฒนาตำบล: ศึกษากรณีตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย” มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาตำบลบ้านโพธิ์ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลของประชาชนตำบลบ้านโพธิ์อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคายโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพคือการสังเกตและสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๖๐ คน โดยแยกเป็นกลุ่มผู้รู้ในตำบล จำนวน ๙ คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ๒๒ คน คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ๒๒ คน คณะกรรมการพัฒนาสตรี ๓๓ คน กลุ่มเกษตรกร ๒๒ คน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ๑๔ คน กลุ่มเยาวชน ๒๒ คน และกลุ่มองค์กรอื่นๆ ๕ คน เสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาตำบลบ้านโพธิ์จากสภาพเดิมคือสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ มีข้อแตกต่าง ดังนี้ ด้านคณะกรรมการสภาตำบลมีคณะกรรมการสภาตำบล ๓ คน โดยมีกำนันเป็นประธานสภา คัดเลือก ๑ คน และเลขานุการที่มาจากราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลมีคณะกรรมการบริหาร ๗ คนซึ่งจะคัดเลือกประธาน ๑ คนเลขานุการ ๑ คนด้านงบประมาณสภาตำบลไม่มีงบประมาณเป็นของตนเองต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณเป็นของตนเองโดยมีรายได้จากการเก็บภาษีรายได้ในตำบลและเงินอุดหนุนจากรัฐบาลด้านการจัดทำแผนพัฒนาตำบลสภาตำบลมีคณะทำงานสนับสนุน การปฏิบัติงานพัฒนาชนบทระดับตำบลเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือองค์การบริหารส่วนตำบล จัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยคณะกรรมการบริหารผ่านความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการบริหารดำเนินงานสภาตำบลมีคณะกรรมการบริหารงาน ๓ คนกิจกรรมหรือโครงการ จะอาศัยหน่วยงานราชการที่เป็นเจ้าของงบประมาณเป็นผู้ดำเนินการส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลมีคณะ

^{๔๗} พระบุญเลิศ ฐิตโสภโณ (แสงวิไลยสาน), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหาดุพนม จังหวัดนครพนม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

กรรมการบริหารเป็นผู้ดำเนินการด้านการตรวจสอบสภาพตำบลมีบทบาทในการตรวจสอบดำเนินการ
น้อยเนื่องจากงบประมาณเป็นของหน่วยงานของรัฐองค์การบริหารส่วนตำบลมีสมาชิกสภาองค์การ
บริหารส่วนตำบลเป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
ตำบลบ้านโพธิ์พบว่าด้านการเสนอปัญหาประชาชนจะมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (ร้อยละ ๔๖.๘)
โดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการจัดทำแผนพัฒนาตำบล
ประชาชนส่วนมากมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ ๓๗.๕) โดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือสมาชิกสภา
องค์การบริหารส่วนตำบลคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการพัฒนาสตรีด้านการบริหาร
ดำเนินการประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วม (ร้อยละ ๔๐.๙) กลุ่มที่มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจะเป็น
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพราะถือว่าเป็นหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและ
องค์การบริหารส่วนตำบลปี พ.ศ.๒๕๓๗ ด้านการตรวจสอบประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการ
ตรวจสอบ (ร้อยละ ๓๑.๙) และด้านการรับประโยชน์ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากโครงการ
ที่องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการหรือจัดทำขึ้นแต่ระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
(ร้อยละ ๔๖.๒๕) โดยร่วมดูแลกิจกรรมหรือโครงการ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำขึ้น^{๔๘}

อุไรวรรณ แจ่มใส ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
วางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษาตำบลวังห้วอำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง” โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา
องค์การบริหารส่วนตำบลวังห้วระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การ
บริหารส่วนตำบลวังห้วและความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ
การวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังห้วผลการศึกษาพบว่าระดับความรู้ความเข้าใจในการ
มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชนอยู่ในระดับมากโดยมีระดับ
ความรู้ ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอันดับหนึ่ง
รองลงมา คือ ด้านบทบาทหน้าที่ของประชาชนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน
พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับค่อนข้างมากโดยมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเสนอปัญหาความต้องการเป็นอันดับหนึ่งรองลงมาคือ
ขึ้นตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนและอันดับสุดท้ายคือขึ้นร่วมกำหนด
ยุทธศาสตร์และการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกับระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ

^{๔๘} สุภาพ ศรีเมือง, “ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล : ศึกษากรณีตำบลบ้านโพธิ์
อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดหนองคาย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม), ๒๕๔๘.

การวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลล่วงหน้าพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับต่ำอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^{๔๙}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผน สรุปได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาสามารถช่วยให้เรากำหนดอนาคตได้แม่นยำมากขึ้น แผนพัฒนาเป็นแผนที่มุ่งการพัฒนาท้องถิ่นแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างโอกาสและอาชีพซึ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น มาประกอบการวิจัย มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้บริการไว้หลากหลายงานวิจัย ดังนี้

ศิริพร ต้นพะแสง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ อบต. ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นพบว่า เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา รายได้ และอาชีพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น^{๕๐}

กานุพล ภูษา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า

^{๔๙} อุไรวรรณ แจ่มใส, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนองค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังห้ว อำเภอแกลง จังหวัดระยอง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๘.

^{๕๐} ศิริพร ต้นพะแสง, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๕๒.

อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน^{๕๑}

อุดมศักดิ์ เรืองรอง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่านนั้น มีทั้งหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดน่าน คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการจัดทำและประสานแผนพัฒนาจังหวัด เนื่องจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในการรวบรวมปัญหาและความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานราชการทั้งในส่วนของหน่วยงานราชการในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่มีพื้นที่ดำเนินการในพื้นที่อำเภอนั้นเข้ามาเสนอแผนงานโครงการและกิจกรรม รวมถึงมีส่วนในการให้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ และยังมีประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะข้อคิดเห็น เสนอปัญหาและความต้องการ รวมถึงตรวจสอบในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน^{๕๒}

ประยูร เหลาวัฒนา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดงใหญ่ อำเภอฟิมา ย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลดงใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนา อบต. และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของ อบต. อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการบริหารงานและตรวจสอบ อบต. และด้านการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับน้อย ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลดงใหญ่

^{๕๑} ภาณุพล ภูเขา, “ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๕๒} อุดมศักดิ์ เรืองรอง, “กระบวนการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดน่าน”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒).

ใหญ่ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน^{๕๓}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น สรุปได้ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการบริหารงานที่รัฐบาลกลางได้มอบหรือกระจายอำนาจมายังท้องถิ่นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองกันเองด้วยระบอบประชาธิปไตย เป็นการวางรากฐานของประชาธิปไตยเบื้องต้นให้แก่ประชาชน สามารถทำกิจกรรมร่วมกันตามแบบประชาธิปไตยเพื่อแก้ไขปัญหา พัฒนาท้องถิ่นของประชาชนให้เจริญก้าวหน้าตามเจตนารมณ์ของประชาชนเองตำบล

๒.๖.๔ แนวคิดเกี่ยวข้องกับหลักการบริหารนิยธรรม ๗

งานวิจัยเกี่ยวข้องกับหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยจะได้นำมากล่าวพอสังเขป มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักการบริหารนิยธรรม ๗ ไว้หลากหลายงานวิจัย ดังนี้

พระมหาตุลิต ปิยวัณโณ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอปริยหานิยธรรม” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอปริยหานิยธรรมของคณะสงฆ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๓ และเมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการนำหลักอปริยหานิยธรรม ๗ มาใช้ในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการนำหลักอปริยหานิยธรรม ๗ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดอุทัยธานี จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษา แผนกบาลี ตำแหน่งพระสังฆาธิการ และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ พบว่า พระสังฆาธิการ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำหลักอปริยหานิยธรรม ๗ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนพระสังฆาธิการที่มีพรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกธรรม วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการนำหลักอปริยหานิยธรรม

^{๕๓} ประยูร เหลาวัฒนา, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลดงใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐).

อธิปไตยธรรม ๗ มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดอุทัยธานี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย^{๕๔}

ประยงค์ พรหมมา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอธิปไตยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอธิปไตยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอธิปไตยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านการเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา, ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี, ด้านการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม, ด้านการอารักขาคุ้มครองปกป้องอันชอบ, ด้านการพร้อมเพียงกันประชุม, ด้านการประชุมกันเองโดยสมัครใจ, และด้านการไม่บัญญัติหรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ตามลำดับ^{๕๕}

พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วกอ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอธิปไตยธรรม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลขามใหญ่ได้ประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยธรรม ดังนี้ ๑) มีการประชุมกันเองโดยสมัครใจ คือประชุมสามัญปีละ ๔ ครั้ง และเมื่อมีปัญหาเร่งด่วนสามารถประชุมวิสามัญได้ และมีการประชุมประจำเดือนของเจ้าหน้าที่พนักงาน ลูกจ้างของเทศบาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งทุกการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ๒) พร้อมเพียงกันประชุม เลิกประชุมและพร้อมเพียงกันทำกิจที่พึงทำร่วมกัน โดยเฉพาะมีกำหนดระเบียบวาระประชุม ภายหลังประชุมมีการมอบหมายภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ โดยจัดตั้งคณะกรรมการติดตาม และประเมินผล ๓) เคารพปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้วางไว้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะกฎหมายบ้านเมือง และยึดหลักปรัชญาดั้งเดิมมาเป็นแนวทางการบริหาร เช่น ฮิตสิบสองคองสิบสี่ ๔) เคารพนับถือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ผู้มีคุณธรรมจริยธรรม และผู้สูงอายุ เคารพเชื่อถือความคิดเห็นของท่าน พร้อมทั้งช่วยเหลือเกื้อกูลท่านเหล่านั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ด้านสาธารณสุข และเบี้ยเลี้ยงชีพ เป็นต้น ๕) คุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี จากการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือการใช้ความรุนแรง และการล่วงละเมิดทางเพศ ๖) เจริญหรือพุทธศาสนาสถานเป็นเครื่องสัญลักษณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนาได้รับการดูแล

^{๕๔} พระมหาตุลิต ปิยวณฺโณ, “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักอภิบาลอธิปไตยธรรม : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ จังหวัดอุทัยธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔)

^{๕๕} ประยงค์ พรหมมา, “การบริหารงานตามหลักอธิปไตยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗)

และบูรณปฏิสังขรณ์ ๗) สนับสนุน ส่งเสริมคนปฏิบัติดี ปฏิบัติธรรม พร้อมทั้งให้ความอาทรและคุ้มครอง^{๕๖}

พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จันทวโธ (รณจันทร์วงษ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคลากร ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีต่อการบริหารงานบุคลากรตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านให้ความเคารพต่อเพศสตรี ด้านมีความเคารพต่อสถานที่ภายในโรงเรียน ด้านไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบของโรงเรียน ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องด้วย ด้านมีความเคารพนับถือต่อผู้บังคับบัญชา ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม และด้านให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อท่านผู้มาเยือน ตามลำดับ และผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีต่อการบริหารงานบุคลากรตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาและครู พบว่า การบริหารงานบุคลากรตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนการบริหารงานบุคลากรตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๕๗}

สำเนา เกาศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของกลุ่มโรงเรียนวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของกลุ่มโรงเรียนวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านหมั่นประชุมกันเนื่องด้วย ด้านความพร้อมเพรียงกันประชุมพร้อมเพรียงกันเล็กประชุม ด้านการไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อ ระเบียบของโรงเรียน ด้านการมีความเคารพนับถือต่อ

^{๕๖} พระปลัดสุรพงษ์ ฐิตญาโณ (แก้วกอ), “การศึกษาวิเคราะห์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักอปริหานิยธรรม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

^{๕๗} พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จันทวโธ (รณจันทร์วงษ์), “การบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖)

ผู้บังคับบัญชา ด้านการให้ความเคารพต่อเพศสตรี ด้านการมีความเคารพต่อสถานที่ภายในโรงเรียน
ด้านการให้ความดูแลเอาใจใส่แก่ท่านผู้มาเยือนโดยรวมตามลำดับ^{๕๘}

สรุปเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมไปใช้ในการบริหารงานแสดงให้เห็นถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีรูปแบบที่ส่งเสริมการเผยแผ่เป็นหลักและมีการปกครองเป็นรูปแบบที่ชัดเจนและมีการบริหารงานในรูปแบบเชิงพุทธโดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารให้เกิดความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติและกฎหมายเถรสมาคมรวมถึงทางการบริหารภาครัฐและเอกชนที่นำหลักธรรมมาพัฒนาการบริหารงานในตำแหน่งหน้าที่การงานของตนให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานของตนและบุคลากรในหน่วยงานของตนเพราะเป็นลักษณะเด่นของผู้บริหารหรือผู้นำเพราะการเป็นผู้นำที่ดีต้องมีธรรมาจริยธรรมเสียสละและยุติธรรมยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความรู้ฟังเหตุและผลความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการพัฒนาสังคมแต่ละด้านซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารนั้นส่งผลให้เกิดความรู้มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินการทำให้เกิดความร่วมมือกันและความสามัคคีกันในหน่วยงานรวมถึงทำให้เกิดการประสานที่เป็นลำดับขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพอันส่งผลมาจากการที่บุคลากรในหน่วยงานมีธรรมะเป็นสิ่งนำในการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานหรือการบริหารบุคลากรก็เป็นได้ด้วยดี

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๙ ดังต่อไปนี้

^{๕๘} สำเนา เอกสาร, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ ของกลุ่มโรงเรียนวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗)

ตารางที่ ๒.๙ สรุปงานการสังเคราะห์การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลปาสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย/ หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑.	การมีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่นของผู้นำ ท้องถิ่นในเขตอำเภอ เชียงดาว จังหวัด เชียงใหม่	อารียา บุญเปลื้อง (มหาวิทยาลัย เชียงใหม่)	๒๕๕๙	ปริมาณ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนของผู้นำท้องถิ่นทั้งชาว ไทยพื้นราบและชาวไทย ภูเขาโดยภาพรวมแล้วอยู่ใน ระดับปานกลาง
๒.	การมีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนา ตำบลของประชาชน ตำบลหนองบัว	สมจิตร ศรีสนอง (มหาวิทยาลัย ราชภัฏ มหาสารคาม)	๒๕๕๓	ปริมาณ	ประชาชนมีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดย ภาพรวมอยู่ในระดับปาน กลาง ส่วนรายด้านพบว่าทุก ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
๓.	การมีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนา องค์การ บริหารส่วนตำบลม อำเภอสังขะ จังหวัด สุรินทร์	ภัทรนิษฐ์ เสาทอง (มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์)	๒๕๕๒	ปริมาณ	ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ และ การดำเนินการประชาชนมี ส่วนร่วมในระดับปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมใน ผลประโยชน์และด้านการมี ส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลประชาชนมีส่วน ร่วมในระดับน้อย

๔.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลกุตหวาย อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์	ผ่องศรี คะรายรัมย์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์)	๒๕๕๓	ปริมาณ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากเช่นกันโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำจะได้ดังนี้การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามลำดับ
๕.	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์	ไพศาล แก้วบุตริตี (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์)	๒๕๕๕	ปริมาณ	การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอยู่ในระดับมากส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง
๖.	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์	สมศักดิ์ น้อยนคร (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์)	๒๕๕๑	ปริมาณ	การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการรับประโยชน์อยู่ในระดับมาก

๗.	การมีส่วนร่วมของ กรรมการในชุมชนใน การพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี	ธนวัฒน์ คำภีลานนท์ (มหาวิทยาลัย เชียงใหม่)	๒๕๕๐	ปริมาณ	การมีส่วนร่วมของกรรมการ ชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัด ปทุมธานีภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลางรายด้านอยู่ใน ระดับมากหนึ่งด้านคือการ การรับผลประโยชน์และอยู่ใน ระดับปานกลาง ๓ ดังนั้น ด้านการตัดสินใจด้านการ ประ เ มื น ผล และ ด้าน ปฏิบัติการ
๘.	ปัจจัยที่มีผลต่อการมี ส่ว น ร่ว ม ข อ ง ประชาชนในการ พัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาล นครลำปาง อำเภอ เมืองลำปาง จังหวัด ลำปาง	พิกุล สัจจามรรค (มหาวิทยาลัย เชียงใหม่)	๒๕๔๘	ปริมาณ	การเข้าไปมีส่วนร่วมใน ขั้นตอนการวางแผนขั้นตอน การปฏิบัติการหรือการ ดำเนินการขั้นตอนการ จัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน และขั้นตอนการติดตาม ประเมินผล
๙.	การประเมินการ ดำเนินงานตาม แผนพัฒนาเทศบาลตำบล ไชยปราการ อำเภอไชย ปราการ จังหวัดเชียงใหม่	ณัฐช ศรีเมือง (มหาวิทยาลัย เชียงใหม่)	๒๕๕๐	ปริมาณ	คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น คุณภาพในการให้บริการ ประชาชนดีขึ้นการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาเทศบาลตำบล สามารถแก้ไขปัญหาความจำเป็น เร่งด่วนของประชาชนและชุมชน สอดคล้องและตรงตามความ

					ต้องการของประชาชนเป็นส่วน ใหญ่การจัดสรรงบประมาณค่านึง ความคุ้มค่าและเกิดผลประโยชน์ สูงสุดแก่ประชาชนคุ้มค่ากับ งบประมาณเวลาและทรัพยากรที่ ใช้ไป
๑๐.	การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาขององค์การ บริหารส่วนตำบล อำเภอ ธาตุพนม จังหวัด นครพนม	พระบุญเลิศ ฐิตโสภโณ (แสงวิไลยาน) (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณ์ วิทยาลัย)	๒๕๕๕	ปริมาณ	ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนพัฒนาอยู่ใน ระดับปานกลางพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า ประชาชนมีระดับ การมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในการ ติดตามและประเมินผล
๑๑.	การมีส่วนร่วม ประชาชนในการ พัฒนาตำบล:ศึกษา กรณีตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย	สุภาพ ศรีเมือง (มหาวิทยาลัย มหาสารคาม)	๒๕๔๘	ปริมาณ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวางแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลชั้น เสนอปัญหาความต้องการ เป็นอันดับหนึ่งความรู้ความ เข้าใจในการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการวางแผน พัฒนาองค์การบริหารส่วน ตำบลกับระดับในการมีส่วน ร่วมของประชาชนต่อการ วางแผนพัฒนาองค์การ บริหารส่วนตำบลวังหัว

					พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับต่ำอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
๑๒.	การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหัวไทร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	ศิริพร ตันฮะเส็ง (มหาวิทยาลัย บูรพา)	๒๕๔๘	ปริมาณ	การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ อบต. ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย
๑๓.	ทัศนคติของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ	ภานุพล ภูษา (มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ	ความเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

๑๔.	กระบวนการประสาน การจัดทำแผนพัฒนา จังหวัดขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดน่าน	อุดมศักดิ์ เรืองรอง (มหาวิทยาลัย เชียงใหม่)	๒๕๕๒	ปริมาณ	หน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการในการจัดทำ แผนพัฒนาจังหวัดของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดน่านนั้น มีทั้ง หน่วยงานองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัด น่านมีส่วนสำคัญในการ จัดทำและประสาน แผนพัฒนาจังหวัดฯ และ ความต้องการของประชาชน
๑๕.	การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการ ปกครองท้องถิ่นศึกษา เฉพาะกรณีองค์การ บริหารส่วนตำบล ใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา	ประยูร เหลาวัฒนา	๒๕๕๔	ปริมาณ	ภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วม ในการปกครองท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบล ใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง
๑๖.	การบริหารกิจการ คณะสงฆ์ตามหลักอป ริยานิยธรรม	พระมหาตุสิต ปิยวณโณ (มหาวิทยาลัย มหามกุฏราช วิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ	การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามหลักอปริหานิยธรรมของ คณะสงฆ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก
๑๗.	การบริหารงานตาม หลักอปริหานิยธรรม ขององค์การบริหาร	ประยงค์ พรมมา (มหาวิทยาลัย	๒๕๕๗	ปริมาณ	พนักงานมีความคิดเห็นต่อ การบริหารงานตามหลักอปริ หานิยธรรมขององค์การ

	ส่วนจังหวัดขอนแก่น	จุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย)			บริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
๑๘.	การศึกษาวิเคราะห์ การบริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการบริหาร นิยม : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง อุบลราชธานี จังหวัด อุบลราชธานี	พระปลัด สุรพงษ์ ฐิตญาโน (แก้วก้อ) (มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย)	๒๕๕๖	คุณภาพ	เทศบาลตำบลขามใหญ่ได้ ประยุกต์ใช้หลักการบริหาร นิยม อย่างสม่ำเสมอ เช่น มีการประชุมกัน เนืองนิตย์ คือประชุมสามัญปี ละ ๔ ครั้ง และเมื่อมีปัญหา เร่งด่วนสามารถประชุม วิสามัญได้ และมีการประชุม ประจำเดือนของเจ้าหน้าที่ พนักงาน ลูกจ้างของเทศบาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ ทำงาน
๑๙.	การบริหารงานบุคคล ตามหลักการบริหาร นิยม ๗ ของโรงเรียน มัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร	พระครูสังฆรักษ์ วีระศักดิ์ จนทวิโส (รณจันทร์วงษ์) (มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ	การบริหารงานบุคลากร ของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตามหลักการบริหารนิยม ๗ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๗ ด้าน
๒๐.	การมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัด การศึกษาตามหลักอ ริหารนิยม ๗ ของ กลุ่มโรงเรียนวังทอง	สำเนา เกาศรี (มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย)	๒๕๕๗	ปริมาณ	การมีส่วนร่วมของชุมชนใน การจัดการศึกษาตามหลักอ ริหารนิยม ๗ ของกลุ่ม โรงเรียนวังทอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณา

	สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต ๑				รายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุก ด้าน
--	---	--	--	--	--

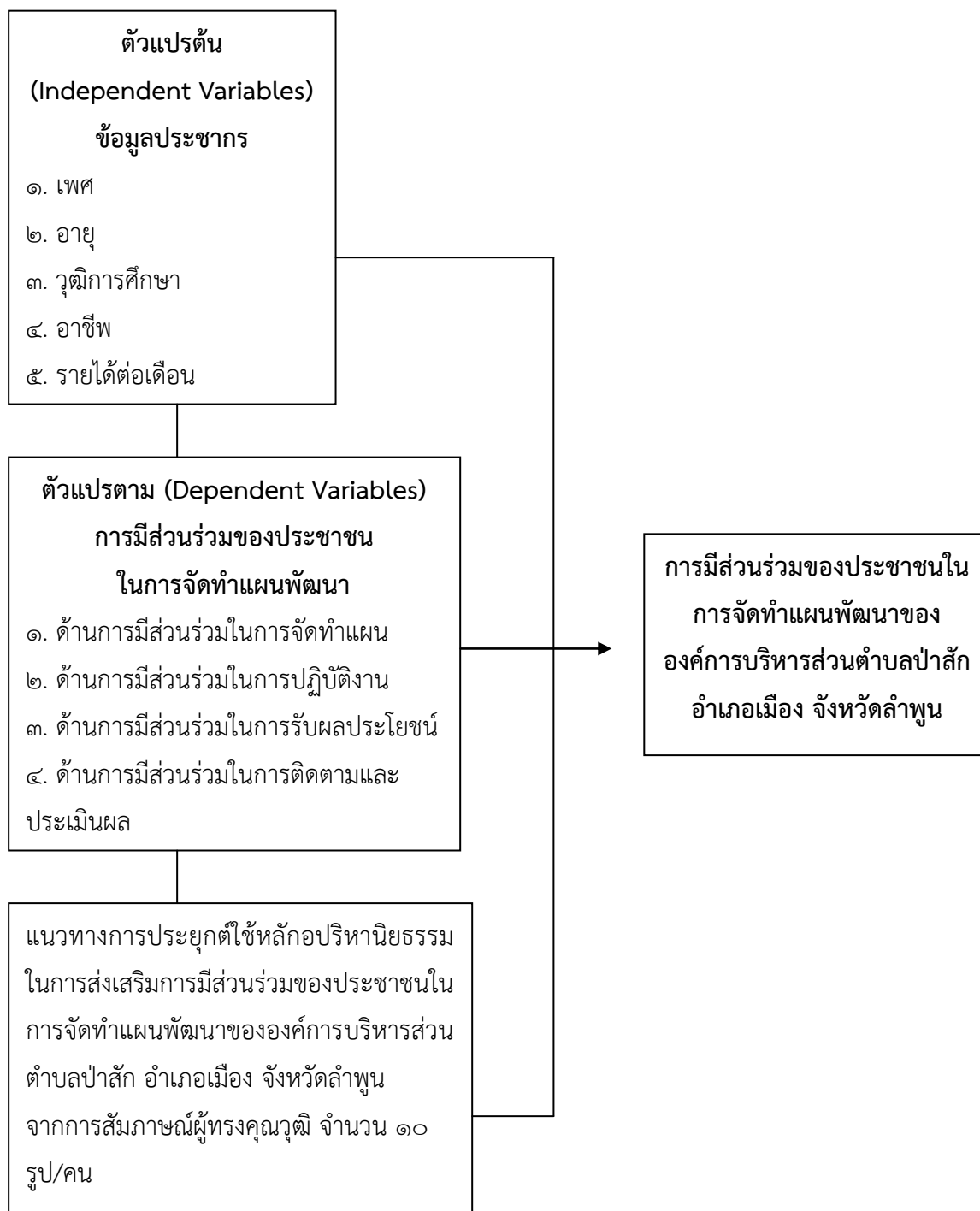
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาใน ๔ ด้านคือ

๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน
๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล



แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดการวิจัย